

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra pedagogiky a psychologie

Bakalářská práce

MOŽNOSTI PODPORY ODBORNÉHO ŠKOLSTVÍ

Vypracovala: Ing. Kateřina Podhrázká, DiS.

Vedoucí práce: Mgr. Margareta Garabiková Pártlová, Ph.D.

České Budějovice 2017

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury. Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 11. 6.2017

Ing. Kateřina Podhrázká

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala Mgr. Margaretě Garabikové Pártlové, Ph.D. za odborné vedení, cenné rady, připomínky a pomoc při zpracování mé bakalářské práce. Dále všem respondentům a komunikačním partnerům, kteří se zúčastnili mého výzkumného šetření. A mé rodině za trpělivost, kterou se mnou měli při studiu.

Abstrakt

Bakalářská práce se zabývá možnostmi podpory odborného školství, zejména technických oborů. Cílem je zjistit, jaké druhy podpory se dostává žákům na středních odborných školách a středních odborných učilištích, ze strany podniků, organizací a jiných různých podpůrných programů, aby následně našli uplatnění po ukončení studia ve svém oboru. Bakalářská práce je rozdělena na část teoretickou a část praktickou čili výzkumnou. V teoretické části jsou popsány jednotlivé strategické dokumenty, jež se zabývají podporou odborného vzdělávání, které se potýká v dnešní době s nedostatkem žáků. V praktické části jsou stanoveny výzkumné otázky, je proveden výzkum formou dotazníkového šetření mezi učiteli odborných škol a rozhovory s žáky odborné školy a následně jsou vyhodnoceny výsledky a vyvozeny závěry, jaké možnosti podpory jsou využívány a jak jsou přijímány samotnými žáky.

Klíčová slova

Střední odborné školy, střední odborné učiliště, firemní praxe, stipendia, prostupnost, motivační programy, žák, strategický dokument, školní vzdělávací program, kariérové poradenství

Abstract

The bachelor thesis deals with possibilities of how to support vocational education, especially its technical branches. The aim is to find out what kind of support is provided to students at secondary vocational schools and apprentice schools by businesses, organizations and other support programs so that the graduates could find employment after graduation in their field. The bachelor thesis is divided into theoretical and practical (i.e. research) parts. The theoretical part describes the individual strategic documents that deal with the support of the vocational education, which nowadays suffers from the lack of students. The practical part determines a set of research questions and includes the research that was carried out in the form of a questionnaire survey between teachers of vocational schools and interviews with vocational school students. The results were subsequently evaluated and conclusions were drawn to identify which possibilities of support are used and how they are accepted by the students alone.

Key words

Secondary vocational schools, apprentice school, in-company practical training, scholarships, permeability, motivational programs, student, strategic document, school education program, career counseling

Obsah

ÚVOD.....	7
TEORETICKÁ ČÁST	8
1 ODBORNÉ ŠKOLSTVÍ V ČR	8
1.1 Vývoj odborného školství po roce 1989.....	8
1.2 Současná situace a možnosti podpory odborného vzdělávání.....	10
1.2.1 Současná situace a možnosti podpory státu ve školství	10
1.2.2 Současná situace a možnosti podpory kraje ve školství.....	21
1.2.3 Současná situace a možnosti podpory zaměstnavateli	29
2 PRAKTICKÁ ČÁST	35
2.1 Využité výzkumné metody.....	35
2.2 Výzkumný vzorek.....	37
3 VÝZKUMNÁ ČÁST.....	38
3.1 Druhy podpory odborného školství z pohledu škol.....	38
3.1.1 Výsledky výzkumných šetření	38
3.2 Druhy podpory odborného školství z pohledu firem.....	41
3.2.1 Výsledky výzkumných šetření	41
3.3 Pohled žáků na druhy podpory odborného školství.....	43
ZÁVĚR	45
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	48
SEZNAM PŘÍLOH.....	53

ÚVOD

V dnešní době velmi často narážíme na zprávy, které upozorňují na nedostatek žáků na odborných školách a stížnosti zaměstnavatelů, že mají nedostatek kvalifikovaných zaměstnanců. Hledá se způsob, jak tento nedostatek zlomit. K tomu mají napomoci různé druhy podpor odborného vzdělávání, které mají nalákat nové žáky a zatraktivnit odborné školství. Ve své bakalářské práci shrnu možnosti podpory odborného školství, a jak se využívají.

V teoretické části popíšu důležité strategické dokumenty, které vydalo Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, Krajský úřad Jihočeského kraje nebo Ministerstvo průmyslu a obchodu, neboť i oni si uvědomují problémy odborného školství. Dokumenty shrnují momentální situaci odborného školství z pohledu státu, kraje a zaměstnavatelů, v dokumentech se hledají jednotlivá řešení dané situace a navrhnou opatření, která napomůžou ke zlepšení situace odborného školství.

V praktické části oslovím učitele odborných předmětů a žáky odborné školy a budu zjišťovat na základě položených výzkumných otázek, jaké druhy podpor využívají a jak jim pomáhají ve studiu. Spolupráci zaměstnavatelů a škol uvedu na příkladu tří velkých zaměstnavatelů z Jihočeského kraje. Popíšu, jaký přínos má pro všechny možnost podpory odborného školství a jakou motivaci mají ke vzájemné spolupráci školy a zaměstnavatelé. V závěru své práce provedu shrnutí zjištěných údajů.

TEORETICKÁ ČÁST

1 ODBORNÉ ŠKOLSTVÍ V ČR

Ještě před několika lety neměly školy problémy s nedostatkem žáků. Poptávka žáků po studiu na středních školách vysoce překračovala nabídku školských zařízení. Situace se obrátila v posledních letech. Negativní průběh demografického vývoje v ČR u populace patnáctiletých změnil situaci, např. ve školním roce 2014/15 bylo přijato cca 101 500 žáků do denní formy vzdělávání, což je nejnižší hodnota ve své historii. Na základě prognózy by se tato situace měla obrátit v roce 2016/17, kdy má dojít k pomalému navýšení v souvislosti s přechodem vyššího počtu žáků ze základní školy na střední. Přesto se komplikovaná situace škol se stále nižšími počty žáků bude měnit pozvolna, v celkových počtech bude pokles ještě určitou dobu pokračovat. Školám by mohl pomoci nový způsob financování, nedostatek žáků a malá naplněnost škol ale zůstane i nadále problémem. S největšími problémy se potýkají zejména odborné střední školy a odborná učiliště, které bojují nejen s nedostatkem žáků, ale i s nedostatkem zájmu o tyto školy i přesto, že na trhu práce chybí např. technicky vzdělaní zaměstnanci nebo kvalifikovaní řemeslníci. Nedostatek žáků v učebních oborech se Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy snaží řešit například zavedením testů pro přijímací zkoušky do maturitních oborů, potřebná optimalizace je však záležitostí krajů. Stejně tak nedostatek žáků trápí i zaměstnavatele, kterým ve vztahu k rostoucí ekonomice chybí pracovní síly.¹

1.1 Vývoj odborného školství po roce 1989

Před rokem 1989 byla střední odborná učiliště součástí podniků či jejich sdružení a zaměstnavatelé odpovídali za průběh a kvalitu odborného výcviku. Odborné vzdělávání bylo v kompetenci ministerstva hospodářství či ostatních resortních ministerstev. Po roce 1989 se kompetence přesunula na Ministerstvo školství, mládeže

¹ VOJTĚCH J., CHAMOUTOVÁ D.: *Vývoj vzdělanostní a oborové struktury žáků a studentů ve středním a vyšším odborném vzdělávání v ČR a v krajích ČR a postavení mladých lidí na trhu práce ve srovnání se stavem v Evropské unii -2016/17*, Praha, Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, 2017, str. 46. Dostupný na: <http://www.infoabsolvent.cz/Temata/PublikaceAbsolventi?Stranka=9-0-137&NazevSeo=Vyoj-vzdelanostni-a-oborove-struktury-zaku-a->

a tělovýchovy. Po vzniku krajů došlo k přesunu některých kompetencí v oblasti regionálního školství z centrální úrovně na úroveň krajů jako zřizovatelů. Praktické vyučování se většinou přeneslo z podniků do vlastních škol.²

Pokud se zaměříme na vývoj odborného školství po roce 1989, zjistíme, že vznikaly nové druhy odborných škol a nových vzdělávacích programů, které rozšířily nabídku odborného vzdělávání. To vedlo k modernizaci obsahu odborného vzdělávání. Upravily se i mechanismy rozhodování, které vedly ke zvýšení odpovědnosti škol a k novým způsobům financování škol.

Pokud budeme citovat Akční plán podpory odborného vzdělávání z roku 2008 vydaný Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy došlo ke změnám přístupu, zatímco před rokem 1989 bylo odborné vzdělávání založené na statické přípravě pro zaručené a stabilní zaměstnání, po roce 1989 připravuje na nejistý a nestabilní trh práce. Mezi klíčové změny v odborném vzdělávání uvedené v Akčním plánu podpory odborného vzdělávání z roku 2008 patří:

- *Změna struktury vzdělávací nabídky.* Zatímco v roce 1990 byl poměr žáků přijímaných do středních odborných škol a středních odborných učilišť v poměru 26:74, v roce 2000 to bylo 44:56, je tedy zřejmé, že v devadesátých letech dochází k výraznému poklesu zájmu žáků o obory poskytující vzdělání s výučním listem.
- *Postupné odstraňování rozdílů mezi jednotlivými typy středních škol,* integrací několika typů středních škol do jedné vzdělávací instituce např. lycea.
- *Vyrovňování rozdílů mezi vzdělávací poptávkou a nabídkou,* např. zřízení nestátních škol (soukromé, církevní) a vznik desítek nových oborů vzdělávání, např. v oblasti managementu, peněžnictví a služeb.
- *Snižování průměrné velikosti škol* z důvodu jednak demografického poklesu a jednak nedostatečně nepromyšleným rozšiřováním vzdělávací nabídky o nové obory vzdělání,

² ČESKO. MINISTERSTVO PRŮMYSLU A OBCHODU. MPO., Ministerstvo průmyslu a obchodu [online]. MPO, ©2015 [cit. 2017-04-30]. Metodická doporučení k zapojení zaměstnavatelů do systémového definování obsahů středního odborného vzdělávání, Praha, 2015. Dostupné z: <https://www.mpo.cz/assets/cz/prumysl/zpracovatelcky-prumysl/2017/2/Methodicka-doporuceni-k-zapojeni-zamestnavatelu-do-systemoveho-definovani-obsahu-vzdelavani.pdf>

- často připravující na velice příbuzná povolání. V dnešní době dochází k opačnému trendu, k tzv. optimalizaci sítě středních škol.³

Tradiční formy odborného vzdělávání se dnes značně vyvíjejí a proměňují především proto, že zvyšují rychlost změn na trhu práce a je nutné zvyšovat flexibilitu a úroveň kvalifikací. Výsledkem je postupné prolínání forem a stírání dříve vyhraněných specializací, odkládání těchto specializací na pozdější dobu, společné prosazování většího zapojení zaměstnavatelů, protože je tu snaha zvýšit kvalitu přípravy a také usnadnit přechod ze školy do zaměstnání. Posiluje se regionální úroveň řízení, protože na ní existují významné rozdíly na trhu práce, je blíže podnikům i vzdělávacím institucím. Přenáší se odpovědnost za vlastní vzdělávací dráhu ze státu na jedince.⁴

Tyto uvedené změny měly napomoci k lepší flexibilitě a konkurenceschopnosti odborných škol. Cílem mělo být zajištění absolventů, uspokojení potřeb regionálního trhu práce, vývoje oborů, schopností a zájmů žáků a zároveň zajistit, aby se všem žákům dostalo srovnatelného vzdělání, které odpovídá potřebám moderního trhu práce i občanskému životu.

1.2 Současná situace a možnosti podpory odborného vzdělávání

1.2.1 Současná situace a možnosti podpory státu ve školství

V dnešní době je zřejmý nedostatek řemeslníků a technických profesí. Východisko z této situace hledá Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, které v roce 2001 vydalo východiskový dokument pro zásadní transformační změny odborného vzdělávání pod názvem **Národní program rozvoje vzdělávání v České republice** (tzv. Bílá kniha). V Národním programu rozvoje vzdělávání v České republice se upozorňuje, že v dnešní době se střední vzdělávání uskutečňuje ve třech relativně oddělených druzích škol, a to na všeobecných (gymnázia), odborně zaměřených (technické, ekonomické, zemědělské,...) a učňovských (střední odborná učiliště). Pro potřeby dnešní doby je tato situace nevyhovující, cílem je vytvořit otevřený, koherentní

³ ČESKO. MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. MŠMT: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy [online]. MŠMT, ©2008 [cit. 2016-08-17]. Akční plán podpory odborného vzdělávání, Praha, 2008. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/stredni-vzdelavani/akcni-plan-podpory-odborneho-vzdelavani>

⁴ ČERYCH L. a kolektiv.: *České vzdělání a Evropa, Strategie rozvoje lidských zdrojů v České republice při vstupu do Evropské unice*, Praha, Tauris, 1999, str.88, ISBN 80-211-0312-4

a transparentní systém středoškolského vzdělávání, který bude zahrnovat vzájemně postupné případně na sebe navazující vzdělávací programy, s různým podílem všeobecné a odborné, teoretické a praktické složky vzdělávání. Z těchto důvodů bude třeba vypracovat nový státní program vzdělávání a rámcové vzdělávací programy, které se chystají vymezit výstupní kompetence absolventů k novým nárokům na ně. V Národním programu rozvoje vzdělávání v České republice jsou uvedeny vzdělávací programy, které kladou důraz na tyto úkoly:

- *Zajišťovat připravenost mladých lidí pro celoživotní učení* – poskytovat mladým lidem potřebné nástroje a motivaci pro jejich budoucí uplatnění ve společnosti.
- *Podporovat zaměstnatelnost mladých lidí v průběhu celého života*. Získat odpovídající kvalifikaci a dostatečné všeobecné a odborné kompetence.
- *Rozvíjet široký všeobecný a obecně odborný základ vzdělávání*. Zahrnuje podporu výuky cizích jazyků a multikulturního vzdělávání.
- *Uplatnit všeobecně použitelné, tzv. klíčové kompetence*. Získat schopnosti, dovednosti, postoje, hodnoty a další charakteristiky osobnosti, které umožňují člověku jednat adekvátně a efektivně v různých pracovních a životních situacích.⁵

V oblasti středního odborného vzdělávání je upozorňováno, že jedním z důvodů obtížného přechodu absolventů těchto škol do praxe je, že zaměstnavatelé mají omezené možnosti ovlivňovat odborné vzdělávání, které se velmi často uskutečňuje pouze ve školním prostředí, a to i praktický výcvik (až u 65 % žáků učebních oborů). Proto je kladen důraz na spolupráci se zaměstnavateli, aby každý žák absolvoval několikaměsíční řízenou praxi v podnikové sféře a tím se seznámili s reálným pracovním prostředím, pracovními vztahy, etikou povolání, komunikací na pracovišti a také navázali potřebné kontakty. K podpoře spolupráce se zaměstnavateli by mělo napomoci i legislativní zajištění účasti zástupců zaměstnavatelské sféry při závěrečných zkouškách absolventů učebních oborů tak, aby mohli adekvátně ovlivňovat požadavky na absolventy a jejich hodnocení.

Dne 9. července 2014 byl usnesením vlády č. 538 schválen dokument **Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2020**, která se stala základním kamenem

⁵ KOTÁSEK J. a kolektiv: *Národní program rozvoje vzdělávání v České republice (Bílá kniha)*, Praha, Tauris, 2001, str. 98, ISBN: 80-211-0372-8

české vzdělávací politiky (kolektiv, 2001). Schválením tohoto dokumentu pozbývá platnost Národní program rozvoje vzdělávací soustavy (tzv. Bílá kniha) z roku 2001. Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2020 si dává za cíl směřovat k rozvoji vzdělávacího systému založeného na konceptu celoživotního učení tak, aby zodpovědně naplnila základní smysl vzdělávání a aby přinášela osobnostní rozvoj přispívající ke zvyšování kvality lidského života, udržování a rozvoj kultury jsou soustavy sdílených hodnot, rozvoj aktivního občanství vytvářející předpoklady pro demokratické vládnutí a přípravu na pracovní uplatnění.⁶

Ve Strategii vzdělávací politiky České republiky do roku 2020 je uvedena, že hlavní myšlenkou Národního programu rozvoje vzdělávací soustavy v oblasti středního vzdělávání bylo zavedení modulového systému organizace vzdělávacích programů středního odborného vzdělávání v návaznosti na všeobecný hlavní střední vzdělávací proud, snadnější vertikální i horizontální prostupnost a návaznost na další vzdělávání. Tedy snížit vnější diferenciaci středního vzdělávání a zvýšit jeho prostupnost. Což se úplně nerealizovalo. I když bylo redukováno množství vzdělávacích oborů, jejich počet je stále skoro tři sta. Také na rozdíl od doby vzniku Národního programu rozvoje vzdělávací soustavy dnes velká část populačního ročníku pokračuje ve studiu na vysoké škole. To klade jiné nároky na střední vzdělávání, jehož současné struktura spíše odpovídá stavu, kdy většina absolventů mířila bezprostředně na trh práce. Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2020 upozorňuje na problémy v oborech středního vzdělávání bez maturitní zkoušky. Uvádí výrazný pokles v počtu škol, žáků i absolventů, který není jen důsledkem rostoucí nabídky jiných vzdělávacích příležitostí ve středním vzdělávání, ale do značné míry průvodním znakem dlouhodobých problémů v sektoru nematuritního středního vzdělávání. Příčiny tohoto stavu jsou podle všeho poměrně komplexní a zahrnují společenské a ekonomické faktory, tak specifické problémy středního odborného školství. Východiskem by mělo být zajištění, aby všichni žáci v programech středního odborného vzdělávání získávali dovednosti na takové úrovni, která jim umožní pokračovat v následném profesním rozvoji a celoživotním učení. Je žádoucí zlepšit především úroveň základní gramotnosti a obecných znalostí, dovedností a schopností, neboť má důležitý význam pro profesní

⁶ ČESKO. MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. MŠMT: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy [online]. MŠMT, ©2014 [cit. 2016-08-17]. Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2020, Praha, 2014. Dostupné z: http://www.vzdelavani2020.cz/images_obsah/dokumenty/strategie-2020_web.pdf

život. Je tedy potřeba zajistit, aby nebyly finanční prostředky vynakládány na předčasnou profesní specializaci žáků, která v dlouhodobé perspektivě není a nemůže být smysluplně využitelná.⁷

V následujících letech budou podle Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2020 rozvíjeny opatření s cílem:

- „Posilovat společný základ v oborech středního vzdělávání, středního vzdělávání s výučním listem a středního vzdělání s maturitní zkouškou, zaměřený především na rozvoj základních znalostí, dovedností, schopností a postojů, a to v zájmu dlouhodobé uplatnitelnosti absolventů na pracovním trhu a vyšší úspěšnosti v dalším studiu i v osobním životě.
- Nenavyšovat počet oborů středního vzdělávání a efektivněji jejich strukturu provázat s potřebami trhu práce.
- Do společné části maturitní zkoušky povinně zařadit matematiku, a to nejdříve od roku 2020, v návaznosti na systémové změny ve výuce tohoto předmětu v základním a středním vzděláváním.
- Provést důkladnou reformu oborů navazujících na obory středního vzdělání bez maturitní zkoušky v zájmu zvýšení jejich kvality a efektivity.
- Podpořit další profesní růst absolventů oborů středního vzdělávání bez maturitní zkoušky zavedením mistrovské zkoušky, kterou by mohli skládat absolventi těchto oborů nejdříve za 3-5 let po absolutoriu a jejíž úspěšné složení by umožnilo vstup do terciárního vzdělávání.“⁸

Strategie vzdělávací politiky je koncipována jako rámec vzdělávací politiky, který vymezuje pouze prioritní cíle a rámcově určuje směry intervence vedoucí k jejich dosažení. Z tohoto důvodu je tento dokument v obecné úrovni a je předpokládáno, že bude dále detailněji propracován popis konkrétních kroků v rámci strategických dokumentů nižších řádů. V období po roce 2015 budou tímto implementačními

⁷ ČESKO. MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. MŠMT: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy [online]. MŠMT, ©2014 [cit. 2016-08-17]. Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2020, Praha, 2014. Dostupné z: http://www.vzdelavani2020.cz/images_obsah/dokumenty/strategie-2020_web.pdf

⁸ ČESKO. MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. MŠMT: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy [online]. MŠMT, ©2014 [cit. 2016-08-17]. Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2020, Praha, 2014. Dostupné z: http://www.vzdelavani2020.cz/images_obsah/dokumenty/strategie-2020_web.pdf

dokumenty především Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy do roku 2020 a Dlouhodobý záměr vzdělávací a vědecké, výzkumné, vývojové a inovační, umělecké a další tvůrčí činnosti pro oblast vysokých škol, které podrobněji rozpracují připravovaná opatření a budou doplněny o detailní implementační plán.

Implementačním dokumentem, který vydává každé dva roky Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy a který navazuje na Strategii vzdělávací politiky České republiky do roku 2020, je **Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy**, který obsahuje strategické priority a klíčová opatření k rozvoji vzdělávání v ČR. Stanovuje opatření na centrální úrovni s cílem sjednotit vzdělávací politiku 14 krajů a států. Kraje trendy a cíle stanovené na úrovni České republiky rozpracovávají pro specifické podmínky a potřeby svého kraje, navrhují a zdůvodňují svá konkrétní řešení. Návrh Dlouhodobého záměru vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy projednává s příslušnými ústředními odborovými orgány, příslušnými organizacemi zaměstnavatelů s celostátní působností a s kraji, předkládá jej vládě ke schválení a zveřejňuje jej způsobem umožňující dálkový přístup. Vláda předkládá tento dokument Poslanecké sněmovně a Senátu Parlamentu k projednání.⁹

V Dlouhodobém záměru vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky na období 2015-2020 je kladen u středního vzdělávání důraz na uplatnitelnost absolventů na trhu práce a prohlubování spolupráce při výuce žáků v reálném pracovním prostředí na pracovišti zaměstnavatelů, aby žáci měli možnost seznámit se s aktuálním oborovými a technologickými trendy. K tomu by měl napomoci i nový systém financování regionálního školství, který zvýhodní obory středního vzdělávání, jejichž absolventy trh práce požaduje. Kromě Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy by se na těchto změnách měly podílet i územní samosprávné celky – kraje, obce. Jejich prioritou by mělo být, aby struktura skupin oborů vzdělání v jednotlivých krajích odpovídalo struktuře zaměstnanosti a její regionální specifičnost. Struktura

⁹ ČESKO. MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. MŠMT: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy [online]. MŠMT, ©2014 [cit. 2016-08-17]. Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje výchovně vzdělávací soustavy České republiky na období 2015-2020, Praha, 2014. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/dlouhodoby-zamer-vzdelavani-a-rozvoje-vzdelavaci-soustavy-3?highlightWords=dlouhodob%C3%BD+z%C3%A1m%C4%9B>

zaměstnanosti by měla pomoci při strategii optimalizace sítě středních škol v konkrétním kraji.¹⁰

Podrobněji se hledáním podpor odborného vzdělávání zabývá dokument vydaný Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy v prosinci 2008 nazvaný **Akční plán podpory odborného vzdělávání**. Po úvodním shrnutí dnešní situace a se srovnáním našeho systému odborného vzdělávání se systémy v evropských zemích, nachází několik návrhů opatření k podpoře odborného vzdělávání:

1. *Zvýšení prostupnosti vzdělávací soustavy.* Maximální propustnost vzdělávací soustavy je klíčovým úkolem MŠMT, a to s ohledem na to, že žáci se o své vzdělávací dráze rozhodují relativně brzy a regulační nástroj (přijímací zkoušky) je umístěn na vstupu ke středoškolskému vzdělání. Systém by proto měl umožnit žáku, pokud se rozhodl nesprávně, dodatečnou korekci, aby se nemusel vracet na úplný začátek jeho vzdělávací dráhy.
2. *Kariérové poradenství a informování veřejnosti.* V současné době jsou služby kariérového poradenství poskytovány v rámci dvou paralelních systémů, jeden funguje v rámci resortu školství, druhý v resortu zaměstnanosti. Oba mají společný cíl, a tím je poskytování služeb, které usnadní optimální rozhodování o vzdělávací profesní dráze. Služby kariérového poradenství, které jsou poskytovány na školách a ve školských zařízeních, jsou primárně zaměřeny na řešení problémů, kterým žáci čelí v průběhu vzdělání, na výběr a změnu vzdělávací dráhy a také na prevenci předčasných odchodů ze vzdělání. Systém kariérového poradenství v rámci správy služeb zaměstnanosti (Ministerstvo práce a sociálních věcí) se zaměřuje především na řešení situací spojených s přechodem ze vzdělání do světa práce a na podporu při hledání pracovního uplatnění a zvýšení zaměstnanosti. Mezi navrhovaná opatření patří např.:
 - Zkvalitňování poradenských služeb ve školách, důsledná realizace výchovy k volbě povolání na základních školách a úvod do světa práce na středních školách.

¹⁰ ČESKO. MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. MŠMT: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy [online]. MŠMT, ©2014 [cit. 2016-08-17]. Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje výchovně vzdělávací soustavy České republiky na období 2015-2020, Praha, 2014. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/dlouhodoby-zamer-vzdelavani-a-rozvoje-vzdelavaci-soustavy-3?highlightWords=dlouhodob%C3%BD+z%C3%A1m%C4%9B>

- V rámci kariérového poradenství na školách podporovat větší zapojení firem a zaměstnavatelů do procesu zvyšování informovanosti žáků s cílem vytvářet reálnou představu o náplni práce a pracovním prostředí v jednotlivých profesích a snižovat podíl absolventů nespokojených se zvoleným oborem.
- Propagace významu celoživotního učení – možnosti doplnit vzdělání, dokončit vzdělání, změnit kvalifikaci, studovat souběžně se zaměstnáním.
- Vytvoření systému průběžné a efektivní komunikace školy s rodiči.

3. *Motivační program spolupráce škol a zaměstnavatelů.* Jak již bylo uvedeno v historickém vývoji, došlo během 90. let postupně k útlumu státem podporované spolupráce mezi školami a zaměstnavateli z důvodu úpadku větších podniků, zároveň relativně vysoká míra nezaměstnanosti nemotivovala zaměstnavatele ke spolupráci se školami. K tomu ještě upadal zájem o učební obory. Obrat nastal hospodářským růstem a zahraničními investicemi především do průmyslového odvětví náročných na kvalifikovanou pracovní sílu.

Spolupráci mezi školami a zaměstnavateli upravuje Zákon č. 82/2015 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) ve znění pozdějších předpisů. Zákon umožňuje na základě smlouvy praktické vyučování na pracovišti zaměstnavatele, tato ustanovení jsou např.:¹¹

- v § 65, odst. 2 „ Praktické vyučování se uskutečňuje ve školách a školských zařízeních nebo na pracovištích fyzických nebo právnických osob, které mají oprávnění k činnosti související s daným oborem vzdělání a uzavřely se školou smlouvu o obsahu a rozsahu praktického vyučování a podmínkách pro jeho konání.“
- v § 122, odst. 1 „Žákům středních škol a studentům vyšších odborných škol poskytuje odměnu za produktivní činnost právnická osoba, která vykonává činnost školy, a to z prostředků získaných touto produktivní činností; výši této odměny stanoví ředitel školy podle rozsahu a kvality produktivní činnosti. Pokud žáci konají praktické vyučování nebo studenti odbornou praxi u jiné

¹¹ ČESKO. MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. MŠMT: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy [online]. MŠMT, ©2008 [cit. 2016-08-17]. Akční plán podpory odborného vzdělávání, Praha, 2008. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/stredni-vzdelavani/akcni-plan-podpory-odborneho-vzdelavani>

osoby, poskytuje jim odměnu za produktivní činnost tato osoba. Pro účely tohoto zákona se za produktivní činnost považuje činnost, která přináší příjem. Minimální výše měsíční odměny za produktivní činnost pro stanovenou týdenní pracovní dobu 40 hodin je 30 % minimální mzdy. Při jiné délce stanovené týdenní pracovní doby nebo v případě, že žák nevykonával produktivní činnost po dobu celého měsíce, se výše odměny za produktivní činnost úměrně upraví.“

12

Změny, ke kterým dochází na pracovních trzích, se promítají do nároků a požadavků na pracovní sílu a lidské zdroje. Zrychluje se úbytek málo kvalifikovaných pracovních míst, a naopak roste počet míst s vyššími kvalifikačními požadavky. Společenské a ekonomické změny se promítají do odvětvových a profesních charakteristik pracovních míst, která jsou na trhu práce a do jejich kvalifikační náročnosti.

Na základě současné legislativní úpravy Akční plán navrhuje jako opatření:

- *Umožnit školám poskytovat finanční prostředky na krytí mzdových nákladů spojených s realizací praktické výuky.* To by mělo napomoci se získáváním zaměstnavatelů, kteří by poskytli své pracoviště k praktickému vyučování.
- *Vytvoření lepších podmínek pro spoluúčast zaměstnavatelů při tvorbě nového obsahu vzdělávání, při inovacích stávajícího obsahu vzdělávání a při hodnocení výsledků vzdělávání.*
- *Podpora vstupu zaměstnavatelů do financování odborného vzdělávání.* V dnešní době může zaměstnavatel finančně pomoci škole buď peněžním příspěvkem do fondu, peněžním darem nebo nepeněžním darem. Všechny tři možnosti nejsou zrovna motivující, protože nepřináší zaměstnavateli např. daňovou slevu.
- 4. *Doporučení pro vzdělávací politiky krajů.* Kraje jsou zřizovateli většiny středních škol a mohou významným způsobem ovlivňovat oborovou strukturu i výkony škol a školských zařízení.
- 5. *Podpora dalšího vzdělávání.* Možnost využití uvolněných kapacit škol pro oblast dalšího vzdělávání.
- 6. *Zapojení prostředků Evropského sociálního fondu (ESF).*

¹²ČESKO. Zákon č. 82 ze dne 19. března 2015 o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). In: Sbírnka zákonů České republiky ročník 2015, částka 37. Dostupný také z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/ViewFile.aspx?type=z&id=28806>

7. *Zapojení České republiky do mezinárodních aktivit- např. využití prostředků z operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnosti.*¹³

Školský model poskytuje tradičně spíše teoreticky zaměřené vzdělávání, kde jsou kontakty s podniky omezené. Hledají se proto cesty, jak více zaangažovat zaměstnavatele, např. při přípravě vzdělávacích programů nebo při organizaci zkoušek a zjišťování praxe pro žáky a učitele.

V březnu 2017 vydalo Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy dokument **Opatření na podporu odborného vzdělání realizovaná v České republice**, který také reaguje na nedostatek žáků na odborných školách a nabízí podrobnější popis opatření, která by mohl a napomoci ke zvýšení zájmu o tyto školy. Zabývá se prvky duálního systému odborného vzdělávání v České republice, který zahrnuje:

- *koordinovanou spolupráci jednotlivých prvků a stupňů vzdělávací soustavy se zaměstnavateli* – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy požádalo v červenci 2016 zástupce zaměstnavatelských svazů o předložení dohody o rozdělení odpovědnosti za jednotlivé oblasti počátečního odborného vzdělávání. Výsledkem je dohoda, že za každou skupinu oborů vzdělávání bude vystupovat vždy jen jedna organizace zaměstnavatelů nebo komora relevantní k odbornému zaměření dané skupiny oborů.
- *Prohlubování spolupráce středních škol a zaměstnavatelů (podniků a firem) při tvorbě školních vzdělávacích programů, a především při praktickém vyučování žáků středních škol na pracovištích zaměstnavatelů* – v souvislosti s kladením důrazu na spolupráci středních škol a odborné praxe se navrhuje do novely školského zákona hlouběji rozvinuta právní úprava, která stanoví, že střední vzdělávání vytváří předpoklady pro výkon povolání nebo pracovní činnosti. Školám se ukládá povinnost vyvinout úsilí spolupracovat se zaměstnavateli tak, aby naplnili cíle středního vzdělávání, kterým je příprava pro výkon povolání nebo pracovní činnosti.
- *Možnosti realizace praktického vyučování u zaměstnavatele* – na podporu realizace praktického vyučování u zaměstnavatelů vytváří opatření, která stanoví

¹³ ČESKO. MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. MŠMT: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy [online]. MŠMT, ©2008 [cit. 2016-08-17]. Akční plán podpory odborného vzdělávání, Praha, 2008. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/stredni-vzdelavani/akcni-plan-podpory-odborneho-vzdelavani>

povinné náležitosti dokumentace pro hodnocení výsledků žáků v odborném výcviku/odborné praxi na bázi kompetencí, včetně vytvoření vzorových formulářů. Součástí tohoto opatření je zajištění kvality firemních pracovišť s využitím požadavků na akreditaci pro autorizované osoby Národní soustavy kvalifikací.

- *Daňové úlevy pro zaměstnavatele, kteří umožní praktické vyučování ve svých zařízeních* – k lednu 2014 nabyla účinnost změna zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů. Tato úprava umožní zaměstnavatelům, kteří se prokazatelně podílí na základě smluv o spolupráce se školami při zajištění praktického vyučování a odborné praxe, zohlednění jejich uznatelných výdajů, pokud tyto výdaje není povinen uhradit stát či zřizovatel.
- *Zajištění dobrovolných smluvních vztahů mezi žákem/studentem a zaměstnavatelem* – byl zpracován Návrh doporučení k zabezpečení jednotného postupu při uzavírání smluvního vztahu mezi zaměstnavatelem a žákem střední školy nebo studentem vyšší odborné školy, připravujícím se pro potřeby zaměstnavatele. Přílohou doporučení jsou Dohoda o poskytnutí motivačního příspěvku pro nezletilého žáka a Dohoda o poskytnutí motivačního příspěvku pro zletilého žáka. Přičemž motivační příspěvek je chápán jako finanční odměna nebo finanční příspěvek určený na pořízení konkrétní věci, např. školní stravování, ubytování ve školských ubytovacích zařízeních, jízdné v prostředcích hromadní dopravy, pořízení osobních ochranných prostředků a pomůcek apod. Motivujícími faktory pro žáky jsou především firemní prospěchové stipendium v průběhu studia, možnost uzavření pracovní dohody o nástupu do zaměstnání po absolvování studia a podobně.
- *Podpora zapojení odborníků z praxe přímo do vzdělávání ve školách* – kvalifikační zvýhodnění odborníků z praxe, kteří vyučují na odborných školách s úvazkem do 0,5 a to tím, že tito odborníci nemusí mít pedagogické vzdělání.¹⁴

Mezi další opatření odborného vzdělávání v dokumentu Opatření na podporu odborného vzdělávání realizovaného v České republice se uvádí:

¹⁴ ČESKO. MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. MŠMT: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy [online]. MŠMT, ©2017 [cit. 2017-04-30]. Opatření na podporu odborného vzdělávání realizovaná v České republice, Praha, 2017. Dostupné z: <http://www.pedagogicke.info/2017/03/msmt-opatreni-na-podporu-odborneho.html>

- *Kariérové poradenství* – specializace Kariérový poradce bude zahrnuta do novely zákona o pedagogických pracovnících.
- *Reforma financování regionálního školství* – měl by být zaveden systém založený na financování reálného objemu výuky a zprostředkovat tak školám dostatek finančních prostředků pro zajištění kvalitní výuky i pro odpovídající odměňování jejich pracovníků.
- *Pokusné ověřování stupňovitého modelu vzdělávání a ukončování vzdělávání* – skládání závěrečných zkoušek podle jednotného zadání.
- *Povinná jednotná závěrečná zkouška pro obory vzdělání s výučním listem* – cílem je zajištění kvality vzdělávání žáků učebních obrů a prestiž učňovského školství.
- *Přijímací řízení v oborech vzdělání s maturitní zkouškou* – centrální zadávání testů z českého jazyka a literatury a matematiky v rámci přijímacího řízení středních škol do oborů vzdělání s maturitní zkouškou.
- *Kariérní řád – profesní rozvoj pedagogických pracovníků* – má vést ke zvýšení kvality učitelské profese a učitelství jako celku.
- *Opatření ke zvýšení platové třídy učitelů odborného výcviku*
- *Povinná zkouška z matematiky ve společné části maturitní zkoušky*- model maturitní zkoušky vzešel ze Strategie 2020 a Dlouhodobého záměru vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy.
- *Mistrovská zkouška* – která umožní kvalitnímu řemeslníku, absolventovi oboru vzdělání s výučním listem, potvrdit jeho vysokou úroveň dovedností a zvýšit tak jeho prestiž.¹⁵

Tyto konkrétní opatření mohou pomoci motivovat žáky ke studiu odborných škol. Jsou zde trendy, aby se na odborném vzdělání podíleli významně zaměstnavatelé i zřizovatelé škol. Měli napomoci k zdůraznění potřebnosti a uplatnitelnosti žáků s výučním listem, podpořit je pomocí stipendií či jiných výhod, ovlivňovat žáky a jejich rodiče ke studiu.

¹⁵ ČESKO. MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. MŠMT: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy [online]. MŠMT, ©2017 [cit. 2017-04-30]. Opatření na podporu odborného vzdělávání realizovaná v České republice, Praha, 2017. Dostupné z: <http://www.pedagogicke.info/2017/03/msmt-opatreni-na-podporu-odborneho.html>

1.2.2 Současná situace a možnosti podpory kraje ve školství

Akční plán podpory odborného vzdělávání z roku 2008 upozorňuje na reformu veřejné správy ve školství, která zásadním způsobem změnila výkon státní správy a samosprávy ve školství, majetkoprávní vztahy a způsob financování. Většina škol a školských zařízení (kromě několika desítek speciálních školských zařízení) již není v současné době zřizována Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, ale samotnými kraji. Kraje se staly zřizovateli většiny středních škol a samy musí reagovat na vzniklou situaci v odborném školství, proto se jejich priority, financování a skladba oborů odvíjí od krajské strategie a politiky. Každý kraj má svůj Akční plán vzdělávání, který je prioritně zaměřen na ty oblasti vzdělávání, které se přímo dotýkají regionálního trhu práce a inovací v oblastech středního, vyššího odborného a zájmového a neformálního vzdělávání mládeže. Jihočeský kraj má **Krajský akční plán rozvoje vzdělávání v Jihočeském kraji**. Dlouhodobým cílem tohoto projektu je vznik funkčního systému spolupráce mezi aktéry v oblasti vzdělávání, zlepšení řízení, rozvoje hodnocení kvality a plánování strategických kroků k naplnění Dlouhodobého záměru vzdělávání a vzdělávací soustavy Jihočeského kraje a rozvoj potenciálu každého žáka.¹⁶

Na základě Dlouhodobého záměru vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky a na základě dalších strategických dokumentů Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy vznikl **Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávacích soustav v Jihočeském kraji** z roku 2016, který je vypracován na období 2016-2020 na základě § 9 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (tzv. školský zákon), v platném znění. Tento dokument představuje jeden z významných nástrojů formování vzdělávací soustavy v kraji, zakotvuje záměry, cíle a kritéria vzdělávací politiky.¹⁷

Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávacích soustav v Jihočeském kraji vychází z **Výroční zprávy o stavu a rozvoji vzdělávací soustavy v Jihočeském kraji za školní rok 2014/15**. Výroční zpráva je sumární analytický dokument v oblasti

¹⁶ KRAJSKÝ ÚŘAD České Budějovice. Krajský akční plán rozvoje vzdělávání v Jihočeském kraji. In Koncepce z oblasti výchovy, vzdělávání a sportu, Krajský úřad České Budějovice 1.11.2015 [online]. Kraj Jihočeský, 2015 [cit. 2017-04-30]. Dostupné z: http://www.kraj-jihocesky.cz/2150/krajsky_akcni_plan_rozvoje_vzdelavani_v_jihoceskem_kraji.htm

¹⁷ KRAJSKÝ ÚŘAD České Budějovice. Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávacích soustav v Jihočeském kraji. In Koncepce z oblasti výchovy, vzdělávání a sportu, Krajský úřad České Budějovice 2016 [online]. Kraj Jihočeský, 2016 [cit. 2016-08-17]. Dostupné z: http://www.kraj-jihocesky.cz/281/koncepce_z_oblasti_vychovy_vzdelavani_a_sportu

školství Jihočeského kraje, který podává komplexní přehled o celé vzdělávací soustavě v kraji, např. změny v obsahu a struktuře vzdělávání, různé statistické přehledy. Na vyhotovení výroční zprávy se podílí zaměstnanci Odboru školství, mládeže a tělovýchovy Krajského úřadu Jihočeského kraje (OŠMT). Povinnost zpracování Výroční zprávy vychází z § 10 odst. 2 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, v platném znění a obsahově ji určuje vyhláška č. 15/2005 Sb., kterou se stanoví náležitosti dlouhodobých záměrů a výročních zpráv.¹⁸

Na základě dostupných statistických dat a analýz zpracovaných v rámci OŠMT Výroční zpráva dokládá plnění záměru podpory především učňovského a odborného středního vzdělávání pomocí dotačních programů kraje a programů EU. Významná byla i spolupráce škol a zaměstnavatelské sféry. Tato spolupráce má přinést zkvalitnění a i zachování učebních oborů pro trh práce. V rámci této spolupráce byla podepsána hejtmanem Jihočeského kraje Mgr. Jiřím Zimolou další sektorová dohoda s názvem Elektrotechnika a energetika, která je věnována podpoře elektrotechniky a elektroenergetiky. Jihočeská hospodářská komora ve spolupráci s Jihočeským krajem také dokončila v rámci 54. výzvy Operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost společný projekt se školami Odborná praxe při vzdělávání v Jihočeském kraji, který podpoří další školy, tentokrát se službovými obory.

Dalším dokladem, který se zabývá odborným školstvím a vypracoval ho Krajský úřad Jihočeského kraje, podsekcce OŠMT, je **Strategie rozvoje školství Jihočeského kraje v horizontu do roku 2020**. Strategie je zpracována jako podklad pro rozhodování orgánů Jihočeského kraje podle § 181 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, v platném znění, který kraj stanovuje povinnost zajistit podmínky pro uskutečňování mimo jiné i středního vzdělávání, a za tímto účelem kraj zřizuje a zrušuje střední školy. Kraj je také povinen respektovat kritéria podle § 177 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, v platném znění, tedy dbát zejména o soulad rozvoje vzdělávání s potřebami trhu práce, se zájmy občanů, s demografickým vývojem a rozvojem svého území, přihlížet k dostupnosti vzdělávání podle místních

¹⁸ KRAJSKÝ ÚŘAD České Budějovice. Výroční zpráva o stavu a rozvoji vzdělávací soustavy v Jihočeském kraji za školní rok 2014/15. In Koncepce z oblasti výchovy, vzdělávání a sportu, Krajský úřad České Budějovice 2015 [online]. Kraj Jihočeský, 2015 [cit. 2016-08-17]. Dostupné z: http://www.kraj-jihocesky.cz/281/koncepce_z_oblasti_vychovy_vzdelavani_a_sportu

podmínek. Jihočeský kraj podporuje všechny části vzdělávací soustavy, za důležité v této věci považuje spolupráci s firmami, s profesními komorami a zaměstnavatelskými svazy.¹⁹

V souvislosti s demografickým poklesem Strategie rozvoje školství Jihočeského kraje v horizontu do roku 2020 počítá i s poklesem zájmu o obory s výučním listem, a proto je cílem především podpora rozvoje počtu žáků učebních borů v maximální míře, popřípadě postarat se o minimální úbytek těchto žáků a zachování poměru počtu žáků studijních a učebních oborů na současné hodnotě. Proto kraj například v roce 2009 a 2010 podpořil prostřednictvím grantového programu v rámci Programu rozvoje kraje pod názvem Podpora firem při přípravě učňů pro školy s technickými obory zaměřenými na oblast strojírenství, stavebnictví a elektrotechniky. Finanční prostředky šly na zkvalitnění odborného výcviku, dovybavení pracovišť odborného výcviku, na dopravu žáků nebo odborné exkurze. Se snižujícím počtem žáků v učebních oborech roste ze strany škol potřeba tyto obory prezentovat, medializovat a zdůraznit jejich uplatnitelnost na trhu práce. Jde o prezentaci oborů v tisku, v rámci soutěží a výstav a v dalších médiích nebo jejich sponzorování. Na základě toho vznikla podpora grantového programu kraje Stipendijní program pro žáky středních škol ve vybraných učebních oborech, který přispěl k podpoře některých učebních oborů, především ke znovuotevření oboru pekař a farmář, které již nebyly opakovaně pro nezájem žáků otevírány. Principem tohoto programu je pravidelně vyplácet stipendia žákům vybraných učebních oborů na základě stanovených pravidel, která zohledňují nejen prospěch žáka, ale i neomluvenou absenci, chování žáka a známku z odborného výcviku. Tyto programy doplňuje program Zavádění nových technologií do škol, jež má financovat vybavení škol, školních laboratoří a dílen odborného výcviku moderními technologiemi a stroji, se kterými se žáci budou setkávat v praxi po ukončení studia, a tak zvýšit atraktivitu škol pro nové uchazeče, ale i připravenost absolventů do praxe a jejich konkurenceschopnost na trhu práce.

Školy a školská zařízení mají také možnost v prostorách krajského úřadu prezentovat veřejnosti svoji činnost. Snaží se standardizovat prezentaci škol veřejnosti pomocí jejich webových stránek.

¹⁹ KRAJSKÝ ÚŘAD České Budějovice. Strategie rozvoje školství Jihočeského kraje v horizontu do roku 2020. In Koncepce z oblasti výchovy, vzdělávání a sportu, Krajský úřad České Budějovice 31.5.2011 [online]. Kraj Jihočeský, 2011 [cit. 2016-08-17]. Dostupné z: [http://www.kraj-jihocesky.cz/TEXT%20-%20strategie%20\(3\).pdf](http://www.kraj-jihocesky.cz/TEXT%20-%20strategie%20(3).pdf)

Ve Strategii rozvoje školství Jihočeského kraje v horizontu do roku 2020 jsou uvedena doporučená opatření pro podporu učňovského školství tato:

1. Zachovat komplexní nabídku učebních oborů, pokud to bude finančně možné.
2. Utlumovat obory, jejichž absolventi výrazně převyšují průměr kraje v míře nezaměstnanosti.
3. Nerozšiřovat nabídku stejných nebo příbuzných oborů v dalších místech kraje, pokud nelze doložit předpokládanou potřebu trhu práce.
4. Mediálně podporovat spolupráci firem se školami a poskytovat informace uchazečům o možných finančních podporách, a to žákům, rodičům i široké veřejnosti.
5. V rámci akčního plánu programu rozvoje kraje vyhlášovat specifické grantové programy na podporu zavádění nových technologií do škol a na podporu spolupráce škol a zaměstnavatelské sféry.
6. Přímou podporu žáků (stipendijní program) v učebních oborech realizovat v rámci Akčního plánu Programu rozvoje kraje.
7. Zvyšovat uplatnitelnost absolventů učebních oborů na trhu práce s možností absolvování i druhého příbuzného učebního oboru (např. truhlář, čalouník) prodloužením studia o jeden školní rok, eventuálně formou zkráceného studia.
8. Podporovat spolupráci vybraných škol a ČEZ, a.s., pro možné uplatnění absolventů v energetickém průmyslu v rámci jaderné elektrárny Temelín při výstavbě a po dostavbě dvou dalších bloků.²⁰

Dokument Strategie rozvoje školství Jihočeského kraje v horizontu do roku 2020 vyhodnocuje důležité problémy v oblasti vzdělávání a školských služeb v kraji a v jednotlivých oblastech navrhuje opatření kraje ve střednědobém časovém horizontu s důrazem na řešení především středního vzdělávání do roku 2020.

Na základě výše zmíněných dokumentů Jihočeský kraj stanovil v Dlouhodobém záměru vzdělávání a rozvoje vzdělávacích soustav v Jihočeském kraji cíle, kterých chce v rámci vzdělávání dosáhnout:

²⁰ KRAJSKÝ ÚŘAD České Budějovice. Strategie rozvoje školství Jihočeského kraje v horizontu do roku 2020. In Koncepce z oblasti výchovy, vzdělávání a sportu, Krajský úřad České Budějovice 31.5.2011 [online]. Kraj Jihočeský, 2011 [cit. 2016-08-17]. Dostupné z: [http://www.kraj-jihocesky.cz/TEXT%20-%20strategie%20\(3\).pdf](http://www.kraj-jihocesky.cz/TEXT%20-%20strategie%20(3).pdf)

- podporu trendu dalšího rozvoje odborného vzdělávání při zachování cca 25 % podílu na vstupu u všeobecného vzdělávání (gymnázia, lycea),
- podporu rozvoje počtu žáků učebních oborů v maximální možné míře, snaha o min. úbytek těchto žáků a zachování poměru počtu žáků studijních a učebních oborů 67 : 33 v současné hodnotě na vstupu do středních škol,
- spolupráci středních škol s firmami formou praxí žáků a stáží pedagogických pracovníků, a rozvoj vzdělávání dospělých v rámci systému celoživotního vzdělávání,
- zlepšení vybavení škol, rozvoj a podpora technického, přírodovědného a jazykového vzdělávání středních škol.²¹

K dosažení těchto cílů chce Jihočeský kraj:

- provádět každoročně analýzu vyučovaných oborů středního vzdělávání v kraji jako základní podklad pro změnu v rejstříku oborů vzdělávání,
- podpořit rozvoj nových technologií a vybavenosti škol a školských zařízení a podpořit zvýšení zájmu o studium technicky a přírodovědně zaměřených oborů,
- podporovat další vzdělávání dospělých v rámci center vzdělávání při školách,
- podpořit výuku některých předmětů v cizích jazycích na středních školách a postupně tak ve vybraných středních školách dosáhnout možnosti vzdělávat zahraniční žáky,
- podporovat obory vzdělávání, které jsou poptávány trhem práce, např. formou stipendijních programů,
- vypracování akčního plánu na podporu technického vzdělávání.²²

Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávacích soustav v jihočeském kraji se stává dalším koncepčním materiálem ve střednědobém horizontu a má možnost vedle

²¹ KRAJSKÝ ÚŘAD České Budějovice. Strategie rozvoje školství Jihočeského kraje v horizontu do roku 2020. In Koncepce z oblasti výchovy, vzdělávání a sportu, Krajský úřad České Budějovice 31.5.2011 [online]. Kraj Jihočeský, 2011 [cit. 2016-08-17]. Dostupné z: [http://www.kraj-jihocesky.cz/TEXT%20-%20strategie%20\(3\).pdf](http://www.kraj-jihocesky.cz/TEXT%20-%20strategie%20(3).pdf)

²² KRAJSKÝ ÚŘAD České Budějovice. Strategie rozvoje školství Jihočeského kraje v horizontu do roku 2020. In Koncepce z oblasti výchovy, vzdělávání a sportu, Krajský úřad České Budějovice 31.5.2011 [online]. Kraj Jihočeský, 2011 [cit. 2016-08-17]. Dostupné z: [http://www.kraj-jihocesky.cz/TEXT%20-%20strategie%20\(3\).pdf](http://www.kraj-jihocesky.cz/TEXT%20-%20strategie%20(3).pdf)

Strategie rozvoje školství Jihočeského kraje v horizontu do roku 2020 stanoví podrobnější postup dle aktualizovaných údajů, schválených v Dlouhodobém záměru vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky.

K dosažení stanovených cílů má Jihočeskému kraji pomoci i spolupráce se **sociálními partnery**, jako např. Jihočeská hospodářská komora, úřad práce. Příkladem spolupráce s Jihočeskou hospodářskou komorou je *Analýza možností zajišťování praktického vyučování a spolupráce škol a firem v Jihočeském kraji* v rámci projektu Odborná praxe při vzdělávání v Jihočeském kraji. Cílem tohoto projektu je podpořit střední školy, které mají problém se zajištěním praktického vyučování pro své žáky. Projekt se zaměřuje na navázání spolupráce středních škol se zaměstnavateli, odborníky a nově vzniklým centrem praktického vzdělávání při Technologickém centru v Písku, za účelem posílit rozvoj kompetencí žáků spojených s výkonem jejich budoucího povolání. Analýza pak mapuje možnosti zajišťování praktického vyučování daných oborů v Jihočeském kraji, možnou spolupráci firem a škol a uvádí i návrhy dalších možných řešení pro zajištění rozvoje odborných kompetencí žáků. Mezi návrhy opatření a doporučení ke zlepšení stávající situace je např.:

- vyšší hodinová dotace praktické vyučování přímo ve firmě,
- zavedení výběrových stipendií pro nadané žáky,
- vyšší míra zapojení odborníků z praxe,
- proškolení odborníka z firmy pedagogickým dovednostním a adekvátnímu přístupu k žákům,
- zvýšení motivace firem ke spolupráci např. příspěvkem na částečné pokrytí mzdových nákladů zaměstnanců, kteří se žákům věnují,
- technologické vybavení firem do škol,
- spolufinancování odborné přípravy, tedy odměňování žáků při odborném výcviku,
- spolupráce na projektech zadávaných firmou,
- spolupráce s firmou na tvorbě ŠVP,
- stáže a praxe učitelů,
- kariérové poradenství,

- zvýšení úrovně požadovaných kompetencí žáků, např. u výuky cizích jazyků,
- požadavky na systémová opatření např. úprava legislativního rámce (uplatnění daňově uznatelných nákladů,...).²³

Obecně by se dalo shrnout, že spolupráce má zajistit vytváření a zlepšování podmínek spolupráce škol a firem. Školy jsou krajem podporovány finančně, např. na školní a mimoškolní aktivity, modernizaci učeben, firmy poskytují zařízení, materiál, půjčují stroje nebo dávají žákům podniková stipendia, příspěvek na ubytování, jízdné do školy nebo učební pomůcky.

Dalšími konkrétními kroky k splnění cílů jsou ze strany Jihočeského kraje **sektorové dohody**. Sektorové dohody v Dlouhodobém záměru vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy v Jihočeském kraji 2016 mají zajistit dostatek kvalifikovaných odborníků tím, že požadavky zaměstnavatelů se zapracují do vzdělávacích programů. Příkladem je Sektorová dohoda pro obor strojírenství na období 2011 – 2020, která má zajistit zlepšování podmínek pro výuku technických oborů a řemesel, včetně zvyšování motivace žáků ke vzdělávání v těchto oborech, spolupráci základních škol se středními školami technického zaměření a se zaměstnavatelskou sférou směřující k motivaci žáků vzdělávat se v technických oborech.²⁴

Kromě toho se Jihočeský kraj podílí na realizaci několika projektů, např. projekt *POSPOLU*, který je zaměřený na podporu spolupráce škol a firem se zaměřením na odborné vzdělávání v praxi.

V projektu **Pospolu** a ve s tím souvisejícím dokumentu *Náměty pro podporu spolupráce školy a zaměstnavatelů* jsou cíle spolupráce školy se zaměstnavateli uvedeny takto:

- realizovat praktické vyučování na pracovištích zaměstnavatelů tak, aby žáci získali představu o reálném pracovním prostředí a práci v oboru při naplňování profilu absolventa,

²³ Jihočeská hospodářská komora. Analýza možností zajišťování praktického vyučování a spolupráce škol a firem v Jihočeském kraji. In Projekt Odborná praxe při vzdělávání v Jihočeském kraji, Jihočeská hospodářská komora, [online]. České Budějovice, 2014 [cit. 2016-08-17]. Dostupné z: http://www.jhk.cz/download/projekty_cs/1444133448_cs_analyza.pdf

²⁴ KRAJSKÝ ÚŘAD České Budějovice. Sektorové dohody 2011. In Koncepce z oblasti výchovy, vzdělávání a sportu, Krajský úřad České Budějovice, 2011 [online]. Kraj Jihočeský, 2011 [cit. 2016-08-17]. Dostupné z: http://www.kraj-jihocesky.cz/1626/podpora_technickeho_vzdelavani.htm

- posílit roli zaměstnavatelů při přípravě žáků na budoucí profesi, aktivně zapojit jednotlivé zaměstnavatele do přípravy žáků a přibližovat tak obsah výuky požadavků pracovního trhu,
- rozšířit teoretické znalosti ,
- využívat technologické vybavení zaměstnavatelů při odborném výcviku žáků,
- rozvíjet návyky žáků související s bezpečností práce a ochranou zdraví při práci na pracovištích zaměstnavatelů,
- napomoci žákům osvojit si etický kodex ve firmě, rozvíjet komunikační dovednosti v pracovním kolektivu, rozvíjet orientaci v pracovně právních vztazích,
- zvyšovat odborné kompetence žáků a učitelů praktického vyučování v teoretické i praktické rovině, i za podpory odborníků z praxe,
- realizovat kooperaci mezi odborníky z praxe a učiteli odborných předmětů zaměřenou na přenos zkušeností a znalostí v oboru,
- seznamovat žáky i učitele v prostředí školy, firmy nebo školicích středisek s novými poznatky i trendy v konkrétním oboru vzdělávání, s novými technologiemi a pracovními postupy, s novými přístroji a nástroji,
- podporovat nadané žáky a motivovat je k dalšímu studiu a práci v oboru,
- podporovat sdílení zkušeností mezi učiteli a odborníky z praxe,
- vytvářet a nabízet podmínky pro rozvoj a zvyšování odborné kvalifikace a mobilitu učitelů. (Náměty pro podporu spolupráce školy a zaměstnavatelů).²⁵

Dalšími projekty jsou *Impuls pro kariéru*, jež se snaží zatraktivnit technické obory a motivovat žáky ke studiu na technických školách, projekt *Rozvoj technického vzdělávání v Jihočeském kraji*, při kterém kraj poskytuje investiční a metodickou podporu při zajišťování vzdělávání v technických oborech. Jihočeský kraj společně s Jihočeskou hospodářskou komorou organizují akci Vzdělávání a řemeslo, kde se různé střední školy prezentují žákům posledních ročníků základních škol.

²⁵ Národní ústav pro vzdělání. Náměty pro podporu spolupráce škol a zaměstnavatelů – obecný model spolupráce – kategorie dosaženého vzdělání H, In Projekt Pospolu, Národní ústav pro vzdělání, [online]. Praha, 19. 8. 2015 [cit. 2016-08-17]. Dostupné z: <http://www.pospolu.rvp.cz/detail-materialu?id=200>

Jihočeský kraj pravidelně v rámci *Programu rozvoje kraje* vyhlašuje **Stipendijní motivační program pro žáky střech škol ve vybraných učebních oborech**, např. strojní mechanik, nástrojář, obráběč kovů, autolakýrník, pekař, malíř a lakýrník, klempíř, tesař, zedník, pokrývač nebo řezník. Cílem grantu je zvýšení zájmu o dané učební obory, ale také motivace žáků ke zlepšení docházky, minimalizaci neomluvené absence, zlepšení studijních výsledků a zabránění předčasnému ukončení vzdělávání. Stipendia jsou vyplácena za určitých podmínek po celé tři roky studia a žák může získat za 3 roky studia až 19.000,-Kč, při vyznamenaní až 27.000,-Kč.²⁶

Kraj si uvědomuje nedostatek žáků s technickým vzděláním a má velkou snahu odborné školy podporovat. Na základě plnění svých strategických dokumentů vypisuje různé dotační programy, spolupracuje s Jihočeskou hospodářskou komorou na propagaci odborného vzdělávání nebo poskytuje žákům dle prospěchu finanční stipendia. Snaží se pomoci i zaměstnavatelům v Jihočeském kraji k získání nových pracovníků z řad žáků odborných škol.

1.2.3 Současná situace a možnosti podpory zaměstnavateli

V roce 2011 zmapovalo Ministerstvo průmyslu a obchodu a Hospodářská komora České republiky aktuální potřeby zaměstnavatelů na trhu práce. Výsledkem projektu je shrnutí klíčových potřeb zaměstnavatelů:

- Rozdíl mezi kvalitou absolventů a požadavky zaměstnavatelů se prohlubuje zejména díky tomu, že podniky požadují stále vyšší kvalitu znalostí a dovedností, protože technologický pokrok je rychlý a školy nestíhají upravovat studijní plány a nemají prostředky na to, aby se vybavily nejnovější zařízeními a softwary.
- Největší poptávka po pracovnících je v technických oborech, a to především ve strojírenském průmyslu.
- Po technických profesích je velká poptávka jak ze strany velkých firem, tak i malých a středních podniků.

²⁶ KRAJSKÝ ÚŘAD České Budějovice. Motivační stipendia - podpora vybraných učebních oborů v Jihočeském kraji. In Koncepce z oblastí výchovy, vzdělávání a sportu, Krajský úřad České Budějovice 2015 [online]. Kraj Jihočeský, 2015 [cit. 2016-08-17]. Dostupné z: http://www.kraj-jihocesky.cz/1626/podpora_techickeho_vzdelavani

- V systému rekvalifikace v současnosti téměř chybí rekvalifikace v technických oborech (svářeč, nástrojář, obráběč).
- Zaměstnavatelé preferují následující kompetence: mezilidské vztahy či umění jednat s lidmi, praktické dovednosti a znalost praxe, schopnost prezentace a sebe prezentace, komunikační schopnosti, samostatnost, loajalita k zaměstnavateli, schopnost řešit stresové situace, empatie.
- Kompetence, jejich význam vzroste, ve všech sledovaných sektorech je na předním místě žebříčku řazena zběhlost v cizích jazycích a v používání výpočetní techniky, ochota učit se a rovněž i adaptabilita a flexibilita.
- Nejvíce jsou ze strany firem kritizovány jazykové znalosti absolventů, na prvním místě je požadována střední znalost anglického jazyka a znalost dalšího cizího jazyka. Ani kvalita jejich odborných technických znalostí nevyhovuje tomu, co firmy od ideálního absolventa očekávají.²⁷

Hledají se různá řešení, jak tuto situaci zlepšit. K tomu může napomoci i zapojení firem do odborného vzdělávání. Ministerstvo průmyslu a obchodu zveřejnilo přehled doporučení k zapojení zaměstnavatelů do systémového definování obsahu vzdělávání, kde tyto doporučení člení na národní, regionální a přímou spolupráci mezi individuálními partnery. Mezi tyto národní doporučení patří např.:

- Zapojení zaměstnavatelů do poradních orgánů a iniciativ, např. Národní rada pro vzdělávání.
- Spolupráce zaměstnavatelů na tvorbě a revizích rámcových vzdělávacích plánů středního odborného vzdělávání.
- Zohlednění popisů profesních kvalifikací obsažených v Národní soustavě kvalifikací při aktualizaci rámcových vzdělávacích plánů pro střední odborné vzdělávání.
- Spolupráce zaměstnavatelů při zajištění výuky a odborné praxe ve firmách.

²⁷ ČESKO. MINISTERSTVO PRŮMYSLU A OBCHODU. MPO:, Ministerstvo průmyslu a obchodu [online]. MPO, ©2011 [cit. 2017-04-30]. Projekt MPO a HK ČR zmapoval aktuální potřeby zaměstnavatelů na trhu práce, Praha, 2011. Dostupné z: <https://www.mpo.cz/cz/rozcestnik/pro-media/tiskove-zpravy/projekt-mpo-a-hk-cr-zmapoval-aktualni-potreby-zamestnavatelu-na-trhu-prace--93005/>

- Spolupráce zaměstnavatelů při zajištění realizace praktické části závěrečných zkoušek ve firemním prostředí.
- Rozvoj a koordinace partnerství škol a zaměstnavatelů.
- Výuka odborníků z firem ve školách.
- Spolupráce zaměstnavatelů na dalším vzdělávání pedagogů.
- Spolupráce zaměstnavatelů na optimalizaci struktury oborů středního vzdělávání.
- Sledování vývoje a změn odborného vzdělávání v okolních zemích a diskuze o možnostech zavedení duálního systému odborného vzdělávání v ČR.²⁸

Zároveň Hospodářská komora České republiky upozorňuje, že česká společnost ani systém vzdělávání v České republice nejsou aktuálně připraveny zavést duální systém jako např. v Německu. Současná ekonomická situace a hrozby, které plynou z nedostatku absolventů odborných škol, chybějící vazby praktické výuky na konkrétní firmy, odchod silné generace technicky vzdělané pracovní síly do důchodu a nedostatek kvalifikované pracovní síly pro realizaci nových zakázek nedávají časový prostor pro několikaletá jednání o komplexní změně vzdělávacího systému.²⁹

Důvod, proč by měly firmy spolupracovat se středními školami, je uveden v rámci projektu Pospolu v Průvodci personalisty jako vlastní výchova nových pracovníků, včetně firemních hodnot a kultury, stálý přísun nových pracovníků do podniku, ale i jako vizi firmy podílet se na výchově mládeže ve svém oboru či regionu a umožnit učení a profesní růst zaměstnancům při práci se žáky.

Mezi školou a firmou vzniká **sociální partnerství** (toto partnerství může vznikat také mezi školou a Hospodářskou komorou, úřady práce, profesními asociacemi, cechy, vyššími odbornými školami a vysokými školami nebo institucemi veřejné správy).

²⁸ ČESKO. MINISTERSTVO PRŮMYSLU A OBCHODU. MPO.; Ministerstvo průmyslu a obchodu [online]. MPO, ©2015 [cit. 2017-04-30]. Přehled doporučení k zapojení zaměstnavatelů do systémového definování obsahu vzdělávání, Praha, 2015. Dostupné z: <https://www.mpo.cz/assets/cz/prumysl/zpracovatelsky-prumysl/2017/2/Prehled-doporuceni-k-zapojeni-zamestnavatelu-do-systemoveho-definovani-obsahu-vzdelavani.pdf>

²⁹ ČESKO. MINISTERSTVO PRŮMYSLU A OBCHODU. MPO.; Ministerstvo průmyslu a obchodu [online]. MPO, ©2015 [cit. 2017-04-30]. Metodická doporučení k zapojení zaměstnavatelů do systémového definování obsahů středního odborného vzdělávání, Praha, 2015. Dostupné z: <https://www.mpo.cz/assets/cz/prumysl/zpracovatelsky-prumysl/2017/2/Metodicka-doporuceni-k-zapojeni-zamestnavatelu-do-systemoveho-definovani-obsahu-vzdelavani.pdf>

Ve studii Spolupráce odborných škol s jejich sociálními partnery z roku 2011 je sociální partnerství charakterizováno jako „průběžně se přizpůsobující proces, na který nelze aplikovat nějaká jednotná a striktní pravidla“.

Firma může škole nabídnout:

- praktické vyučování ve firemním prostředí,
- soutěže a volnočasové aktivity žáků,
- přednášky odborníků ve školním vyučování,
- vedení žáků při přípravě na profilovou maturitní zkoušku nebo závěrečnou zkoušku,
- zadání a vedení samostatné odborné práce nebo maturitní práce,
- pomoc při náboru žáků základních škol,
- poskytování stáže učitelů ve firmě,
- pořádání exkurzí a stáže žáků ve firmě,
- poskytování výukových materiálů, pomůcek a jiného vybavení,
- realizace zakázkové výroby či služby firmy, do které jsou žáci angažováni,
- účast odborníka z praxe při zkouškách,
- spolupráce na tvorbě nového vzdělávacího programu školy,
- dary a pronájmy vybavení či technologie,
- poskytování příspěvků na dopravu, stravné a ubytování žáků,
- hrazení podnikového stipendia.³⁰

Firma musí počítat s tím, že tyto aktivity jí něco stojí. Mezi nepřímými náklady je čas zaměstnanců, kteří vedou žáky při praxi, využití technologií, spotřeba provozního materiálu, nákup nebo vyrobení pracovních a výukových pomůcek, mezi přímé náklady lze počítat stipendia či motivační příspěvky.

Firma musí brát také v potaz, že žák není zaměstnancem firmy, za průběh, kvalitu a výsledky vzdělávání odpovídá i v praktické části škola (kontroluje Česká školní

³⁰ Národní ústav pro vzdělání. Spolupráce odborných škol s jejich sociálními partnery, In Projekt Kurikulum S, Národní ústav pro vzdělání, [online]. Praha, 2011 [cit. 2016-08-17]. Dostupné z: <http://www.nuov.cz/kurikulum/spoluprace-odbornych-skol-s-jejich-socialnimi-partnery>

inspekce). Zaměstnavatelé nemají v systému vzdělávání zákonem stanovenou roli, spolupráce se školami je na dobrovolné bázi (na základě smlouvy o spolupráci). V této smlouvě si škola a zaměstnavatel dojednávají obsah a rozsah praktického vyučování a podmínky pro jeho konání.

Obsah a náležitosti smlouvy mezi zaměstnavatelem a školou upravuje vyhláška č. 13/2005 Sb., o středním vzdělávání a vzdělávání v konzervatoři v § 12 Náležitosti smlouvy o obsahu, rozsahu a podmínkách praktického vyučování:

Smlouva o obsahu, rozsahu a podmínkách praktického vyučování obsahuje zejména:

- a) obory vzdělání a druh činností, které žáci při praktickém vyučování budou vykonávat,
- b) místo konání praktického vyučování,
- c) časový rozvrh praktického vyučování, jeho délku a den jeho zahájení,
- d) počet žáků, již se zúčastňují praktického vyučování,
- e) poskytování nástrojů a nářadí používaných při praktickém vyučování a způsob dopravy žáků do místa výkonu praktického vyučování,
- f) způsob odměňování žáků za produktivní činnost,
- g) opatření k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při praktickém vyučování, včetně ochranných opatření, která musí být přijata, zejména s uvedením osobních ochranných pracovních prostředků a k zajištění hygienických podmínek při praktickém vyučování,
- h) podmínky spolupráce pověřeného zaměstnance právnické osoby vykonávající činnost školy a pověřeného zaměstnance fyzické nebo právnické osoby při organizaci a řízení praktického vyučování na pracovištích fyzických nebo právnických osob a požadavky pro výkon činnosti pověřených zaměstnanců této fyzické nebo právnické osoby (dále jen „instruktor“),
- i) ujednání o náhradě nákladů, které jiné fyzické nebo právnické osobě prokazatelně a nutně vznikají výhradně za účelem uskutečňování praktického vyučování na jejím pracovišti.³¹

³¹ ČESKO. Zákon č. 82 ze dne 19. března 2015 o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). In: Sbírnka zákonů České republiky ročník 2015, částka 37. Dostupný také z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/ViewFile.aspx?type=z&id=28806>

Vytváření funkčních vazeb mezi školami a sociálním okolím je třeba považovat za proces, který do značné míry závisí na konkrétní regionální situaci a existenci významných zaměstnavatelů. Podstatný je i charakter oborů vyučovaných školou a s tím související způsob spolupráce mezi školami a jednotlivými sociálními partnery.

2 PRAKTICKÁ ČÁST

Ve své bakalářské práci si kladu za cíl zjistit možnosti podpory učňů a studentů odborných škol, přínos pro dané školy a motivaci daných žáků využít při svém studiu této podpory.

Pokládám si tyto výzkumné otázky:

Jaké druhy podpory v oblasti odborného školství žáků a studentů jsou?

Jaký přístup mají k dané podpoře dané odborné školy?

Jak tato podpora přímo motivuje dané žáky, studenty?

Pro získávání odpovědí na výzkumné otázky byl zvoleny tyto výzkumné metody:

- Strukturovaný rozhovor.
- Dotazník s otevřenými otázkami.
- Obsahová analýza písemných dokumentů.

2.1 Využití výzkumné metody

Standardizovaný rozhovor probíhá podle otázek, jejichž znění i pořadí jsou přesně určeny a předem připraveny. Tazatel postupuje otázku za otázkou podle dotazníku a respondent odpoví. Tazatel zaznamenává odpovědi do dotazníku. Rozhovor patří mezi nejobtížnější a současně nejvýhodnější metody pro získávání kvalitativních dat. Miovský ve své publikaci uvádí, že standardizovaný nebo také strukturovaný rozhovor je metoda, která stojí na pomezí mezi dotazníkovými metodami a rozhovorem (interview). Strukturovaný rozhovor má pevně dané schéma, které je pro tazatele závazné a neumožňuje mu příliš velké změny či úpravy. Pořadí a znění otázek je fixované. Hlavní nevýhodou strukturovaného rozhovoru je omezený prostor tazatele pro rozvíjení například zajímavého a relevantního tématu, se kterým původně počítáno nebylo a vyplynulo až ze samotného průběhu rozhovoru.³²

U dotazníku s otevřenými otázkami Skalková konstatuje, že se jedná o metodu, která shromažďování dat zakládá na dotazování osoby. Otevřené otázky jsou takové, které

³² MIOVSKÝ M: *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*, Praha, Grada Publishing, 2006, str.332, ISBN 80-247-1362-4

dávají respondentům vztahový rámec, ale neurčují podrobněji ani obsah, ani formu jeho odpovědi. Respondent volí délku odpovědi i konkrétní informace, neboť sám rozhoduje, co říci a co neříci.³³

Obsahová analýza pedagogických dokumentů je metoda sběru dat, která představuje podle Miovského vyhledávání vhodných dokumentů, z nichž chceme získat informace o daném jevu. Analýzu dokumentů můžeme kombinovat s jakoukoli jinou metodou získávání dat, např. s rozhovorem, dotazníkem. Vyhledané dokumenty jsou dále podrobeny obsahové analýze, jež zahrnuje jak kvantitativní, tak kvalitativní analýzu dat. V užším pojetí pod termínem analýza dokumentů chápeme výzkumnou strategii založenou na analýze již existujícího materiálu. Analýza dokumentů má za účel zpracovávat materiál, který nemusí (ale může) být vytvořen výzkumníkem v procesu výzkumu, který již existuje, a výzkumník většinou pouze dle svého výzkumného cíle (a definovaných výzkumných otázek) materiál vybírá, provádí selekci, případně různé úpravy atd. V porovnání se všem ostatními plány výzkumu v oblasti kvalitativního přístupu je ze strany výzkumníka právě při analýze dokumentů nejmenší možnost tyto zdrojové materiály ovlivnit, resp. ovlivnit jejich charakter.³⁴

Výpovědi respondentů budu kódovat. Kódování obecně představují operace, pomocí nichž jsou údaje rozebrány, konceptualizovány a složeny novým způsobem.³⁵ Hranice mezi jednotlivými typy kódování mají především didaktický význam a v praxi se běžně stává, že přecházíme z jednoho typu do druhého a zpět. Kódování je procesem analýzy údajů (dat) a jeho výsledkem jsou záznamy kódování. Po identifikaci a rozřídění významových jednotek můžeme zahájit otevřené kódování. Otevřené kódování znamená, že významné jednotky jsou složeny z pojmů, jež označují jednotlivé události (jevy, pocity, soudy atd.). Významné jednotky vzájemně porovnáváme a třídíme, snažíme se zjistit, jestli náleží jinému podobnému jevu. Tímto způsobem jsou pojmy seskupovány do vyššího řádu, do abstraktnějšího pojmu, který nazýváme kategorie. Axiální kódování je souborem postupů, pomocí nichž jsou údaje po otevřeném kódování znovu uspořádány prostřednictvím vytvářených spojení (vazeb) mezi kategoriemi. Selektivní kódování je proces, kdy po výběru (identifikaci) centrální

³³ SKALKOVÁ J.: *Úvod do metodologie a metod pedagogického výzkumu*, Praha, Státní pedagogické nakladatelství, 1983, str. 204, SPN 46-00-22/1

³⁴ MIOVSKÝ M.: *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*, Praha, Grada Publishing, 2006, str.332, ISBN 80-247-1362-4

³⁵ ŠVAŘÍČEK R., ŠEĐOVÁ K. a kol.: *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*, Praha, Portál, 2007, str. 384, ISBN 978-80-7367-313-0

kategorie tuto kategorii systematicky uvádí do vztahu s ostatními popsányi kategoriemi. Tyto vztahy dále ověřujeme a konceptualizujeme.³⁶

2.2 Výzkumný vzorek

Pro výzkumný vzorek byla vybrána cíleně skupina osob, která splňuje kritéria a která je současně ochotna se do výzkumu zapojit. Metodou stratifikovaného záměrného (účelového) výběru, který vychází z toho, že základní soubor je možné dle vybraných kritérii rozdělit do určitých vrstev. Posléze z těchto vrstev vybíráme zástupce.³⁷ V rámci své bakalářské práce jsem vybrala jako výzkumný vzorek:

1. Učně, žáky odborné školy, ve věku od 16 – 18 let.
2. Učitele odborných škol.

Jednotlivé rozhovory byly nahrávány na diktafon.

³⁶ MIOSKÝ M: *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*, Praha, Grada Publishing, 2006, str. 332, ISBN 80-247-1362-4

³⁷ MIOSKÝ M: *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*, Praha, Grada Publishing, 2006, str. 332, ISBN 80-247-1362-4

3 VÝZKUMNÁ ČÁST

3.1 Druhy podpory odborného školství z pohledu škol

Na druhy podpory ze strany škol jsem se podívala z pohledu Akčního plánu podpory odborného vzdělávání z roku 2008, který uvádí jako návrh opatření k podpoře odborného vzdělávání zvýšení dostupnosti vzdělávací soustavy, kariérové poradenství a informování veřejnosti a motivační program spolupráce škol a zaměstnavatelů. Oslovila jsem tři střední odborné školy a dotazovala jsem se učitelů těchto škol, jaké mají zkušenosti s navrhovanými opatřeními.

1. Otázka - Mají žáci možnost přestupu z jednoho učebního oboru na druhý, pokud se rozhodli nesprávně, aby se nemuseli vracet znovu do 1. ročníku? Nebo naopak, jestli mají možnost nástavbového studia?
2. Otázka - Funguje na Vaší škole kariérové poradenství a jak je využíváno ze strany žáků?
3. Otázka – Jaké motivační programy nabízíte žákům (exkurze, praxe ve firmách, finanční stipendia, ochranné pomůcky zdarma,...) v rámci studia?

3.1.1 Výsledky výzkumných šetření

První oslovená škola byla „Vyšší odborná škola, Střední škola, Centrum odborné přípravy v Sezimově Ústí. Na první otázku učitelé odpovídali takto: „Ano, žáci mají možnost přestupu. Vždy se ale musí porovnat školní vzdělávací program jednotlivých oborů a žáci ve vyšších ročnících musí vykonat příslušné rozdílové zkoušky. Pokud žák neví, jestli se má přihlásit na maturitní obor nebo učňovský obor, tak mu škola umožní, díky organizaci prvního ročníku to, že žák na maturitním studiu může pokračovat bez ztráty roku ve druhém ročníku ve tříletém učebním oboru s výučním listem. Maturitu si může dodělat po vyučení v nástavbovém studiu. Funguje to i opačně, že pokud žák v 1. ročníku na oboru s výučním listem zjistí, že s učením nemá problémy, tak může pokračovat od druhého ročníku ve vybraném studijním oboru s maturitou.“

Díky této organizaci má žák ještě rok na definitivní rozhodnutí na jakém typu studia bude pokračovat. Škola také umožňuje získat během čtyř standardních let maturitu i výuční list. Žáci přijatí do maturitních oborů s posílenou výukou praxe mají možnost

vykonat ve třetím ročníku učňovskou zkoušku a získat tak navíc i výuční list. Dále mají žáci ze tříletých učebních oborů s výučním listem možnost pokračovat ve studiu studijních nástavbových oborů zakončených maturitní zkouškou. Jedná se o studium, kde denní forma trvá 2 roky a u dálkové formy 3 roky. Věk uchazečů nerozhoduje, jen u žáků starších 26 let si musí student platit sám zdravotní a sociální pojištění.

Při hledání odpovědi na druhou otázku lze konstatovat, že na škole působí školní poradenské pracoviště a je ze strany žáků využíváné, ale o využití jeho kapacity nejsou tvořeny záznamy.

Třetí odpověď je následující. Ve škole jsou využívány exkurze, přednášky zajímavých hostů ve škole, odborné firemní semináře pro žáky, praxe ve firmách (ty jsou pro obory L, M povinné a pro obory H doporučené), finanční stipendia, ochranné pomůcky, vzdělávací zájezdy do zahraničí. Mezi partnery školy patří například: skupina ČEZ, MOTOR JIKOV Soběslav, KOVOSVIT a.s. Sezimovo Ústí, VSP DATA a.s. Planá nad Lužnicí, Brisk a.s. Tábor, ZVVZ a.s. Milevsko, Mikroepsilon Bechyně, AISIN Písek, Banes Soběslav, Tesla Mladá Vožice a další.

Druhou školou, kterou jsem oslovila, byla „Střední odborná škola a Střední odborné učiliště“ v Milevsku. Na první otázku jsem dostala od učitelů odpověď: „Žáci mají v průběhu možnost přestupu za určitých podmínek. Po absolvování tříletého studia mají možnost dále pokračovat v tříletém dálkovém studiu zakončené maturitou v oboru Provozní technika, který je určen pro absolventy strojírenských učebních oborů nebo obsahově příbuzných oborů. Pro ostatní obory je možnost dokončit si maturitu na dálkovém tříletém studiu v oboru Podnikání.“

Na druhou otázku odpověděli, že kariérové poradenství ve škole funguje, ale není moc využíváno ze strany žáků.

Na třetí otázku uvedli, že žáci v průběhu roku absolvují několik exkurzí, hlavně obor Opravář zemědělských strojů, škola poskytuje finanční stipendia pro strojní zámečníky a pro opraváře zemědělských strojů, stejné obory dostávají i ochranné pomůcky. Žáci školy absolvují odborný výcvik na pracovištích smluvních partnerů. Škola spolupracuje například s ZVVZ Milevsko, s Jednotou Milevsko nebo družstvo STAKO apod. Na odloučeném pracovišti ve Veselíčku má škola k dispozici zemědělské stroje firmy Massey Ferguson.

Třetí oslovenou školou je „Vyšší odborná škola, Střední průmyslová škola, Střední škola řemesel a služeb ve Strakonících. Na první otázku učitelé uvedli, že škola je prostupnost mezi obory možná. Pokud povolí ředitel a žák vykoná rozdílové zkoušky z požadovaných odborných předmětů. Nástavbové studium umožňuje žákům tříletých učebních oborů dokončit si maturitu v oboru Podnikání. Jedná se o dvouleté studium v denní i večerní formě studia.

Na druhou otázku odpověděli, že kariérové poradenství na škole funguje jak ze strany vyučujících, tak výchovného poradce.

Na třetí otázku byla odpověď následující. Žáci využívají exkurze do výrobních podniků. Žáci tříletých učebních oborů mají střídavě praxi a teorii. Ti nejlepší vykonávají praxi ve firmách (možnost firemních stipendií), ostatní v dílnách ve škole. Maturitní obory ve 2. a 3. ročníku mají sdružené praxe 14 dnů ve firmách. Škola využívá krajské stipendijní programy pro vybrané podporované obory. Škola spolupracuje s cca 60 firmami různého zaměření např. ARGO Strakonice, AISIN Europe, Autoopravna Tůma, KOVOS ST, Robert Bosch a další.

Jedná se o větší odborné školy, které nabízejí vzdělání v oborech, které jsou z pohledu průmyslových podniků žádoucí. Všechny tři oslovené školy umožňují prostupnost v rámci vzdělávacích oborů, aby tak zajistili svým žákům kvalifikaci, pokud si žák vybral obor, v kterém nechce dále studovat. Žák může přestoupit na jiný obor, pokud složí rozdílové zkoušky. Školy nabízejí po absolvování učebního studia s výučním listem také nástavbové studium pro dokončení studia maturitou, tím si žáci mohou zvýšit vzdělání na stejné škole, na které již studovali, kterou znají. Během studia je na všech třech školách poskytované kariérové poradenství. Poradenství poskytují výchovní poradci, ale žáci se mohou obrátit i na své třídní učitele. Školy jsou na kariérové poradenství připraveny a žáci poradenství využívají, i když možná v menší míře než mohou. K dalším podporám odborných oborů školy využívají praxe přímo v podnicích, účastní se exkurzí, organizují přednášky přímo ve školách. Školy využívají i stipendijních programů Jihočeského kraje a firemních stipendií. Je zřejmé, že všechny tři školy využívají podpory odborného vzdělávání, které jsou uvedeny jako návrhy opatření v Akčním plánu odborného vzdělávání z roku 2008 vydané Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy pro zlepšení vzdělávání na odborných školách.

3.2 Druhy podpory odborného školství z pohledu firem

Průmyslové firmy trpí nedostatkem kvalifikovaných pracovníků, snaží se proto podporovat aktivity a projekty, které by jim pomohly současnou situaci na trhu práce změnit, chtějí zvýšit zájem o technické obory a snaží se o propojení technických škol s praxí a zvýšit tak kvalitu technického vzdělávání. Mezi takové firmy v Jihočeském kraji patří i MOTOR JIKOV Group a.s. a Robert Bosch, spol. s r.o. a THK RHYTHM AUTOMOTIVE CZECH a.s., které jsem si vybrala jako příklad toho, jak samy podporují odborné školství, a tím získávají nové zaměstnance. Informace jsem získala dotazováním na personálním oddělení a v získaných propagačních materiálech.

3.2.1 Výsledky výzkumných šetření

První firmu, kterou jsem si vybrala, je „**MOTOR JIKOV Group a.s.**“ Jedná se o firmu s více než stoletou tradicí v oblasti slévárenství a strojírenství a na jihu Čech patří mezi největší zaměstnavatele. Právě nedostatek kvalifikovaných pracovníků nutí firmu zapojit se a podpořit odborné vzdělávání. S cílem vybudovat síť škol, firem a úřadů práce v oblasti technických oborů a přizpůsobit koncepci vzdělávání potřebám firem, se společnost MOTOR JIKOV Group a.s. jako první jihočeská firma zapojila například do projektu IQ INDUSTRY. Projekt je zaměřený převážně na inovaci profesní přípravy pedagogů. Firma zároveň spolupracuje s několika partnerskými školami technického zaměření a pomáhá jim s odborným výcvikem, další formou spolupráce je finanční podpora různých žákovských projektů, firma hradí dopravu při exkurzích do zahraničních automobilek nebo jiných strojírenských firem v rámci České republiky, podílí se na aktualizaci vzdělávacích programů, mistři se účastní závěrečných zkoušek učňů nebo chodí vyučovat do partnerských škol. Učitelé odborných předmětů těchto škol chodí na několik dnů do firmy na stáže.

Firma vybuodovala dvě vlastní výcviková střediska (v Českých Budějovicích a Soběslavi), kde žáci učebních i maturitních předmětů vykonávají svou povinnou praxi. Jedná se především o obory jako obráběč kovů, zámečnick, nástrojář a mechanik seřizovač. Výcvikové středisko je vybaveno moderními stroji a žáky vedou skuteční odborníci – mistři výcvikového střediska, kteří jsou vyčleněni pro práci s uční. Část praxe učni vykonávají ve výcvikovém středisku a část přímo na dílně ve výrobě. Z těch nejnadanějších si firma vybírá a vychovává své budoucí zaměstnance.

Druhou firmou, kterou jsem oslovila je firma „**Robert Bosch spol. s r.o.**“ Stejně i firma Robert Bosch patří mezi největší zaměstnavatele v jižních Čechách a stejně jako ostatní firmy trpí nedostatkem kvalifikovaných zaměstnanců. I oni se podílí na podpoře odborného školství tím, že spolupracují s několika odbornými školami, kterým nabízí praxi ve své firmě. Žákům maturitních oborů Mechanik seřizovač a Mechatronik nabízí moderní technické vybavení, podporuje týmové vzdělávání tím, že během celého vzdělávacího období jednotlivé týmy studentů navrhnu, sestrojí a zprovozní robotický model manipulátoru, který musí obhájit u maturity. Dále se studenti podílí na realizaci zlepšovacích návrhů. Vymýšlejí a realizují návrhy, jež vedou ke zlepšení výkonu výroby, dodržování požadované kvality, ochraně životního prostředí a zlepšení pracovních podmínek pro zaměstnance. Díky této možnosti jsou žáci motivováni k realizaci vlastních nápadů. Studenti 3. a 4. ročníku získávají pod dohledem mistra první zkušenosti s vlastní sériovou výrobou a následně pracují na zadaných projektech přicházejících z výrobních oddělení. Firma si vybírá ty nejkvalitnější studenty, které podporuje i formou firemního stipendia (1. ročník 1.500,- Kč/měsíčně, 2. ročník 1.600,- Kč/měsíčně, 3. ročník 1.800,- Kč/měsíčně), hradí jim ubytování a stravu, hradí letní praxe ve firmě. Po absolvování studia láká firma i na zaměstnanecké výhody jako je nadprůměrná mzda, 13. a 14. plat a další prémie na základě hospodářských výsledků firmy, příspěvek na stravné, týden dovolené navíc, příspěvek na penzijní připojištění a zdravotní prevenci a další výhody.

Třetí firmou, která podporuje odborné školství a kterou jsem oslovila, je společnost „**THK RHYTHM AUTOMOTIVE CZECH a.s.**“ v Dačicích, která vyrábí různé součástky do osobních a nákladních automobilů a patří mezi nejvýznamnější zaměstnavatele na Jindřichohradecku. Firma spolupracuje se Střední školou technickou a obchodní v Dačicích, která stojí hned vedle firmy. Tato vzájemná spolupráce zahrnuje zajištění odborných praxí pro studenty, odměny pro nejlepší studenty v oborech Mechanik – seřizovač a Obráběč kovů v hodnotě až 10.000,- Kč, možnost získání zaměstnání ihned po úspěšném dokončení studia, exkurze a přednášky ve firmě. Firma nabízí také absolventům školy kariérový růst, že jako operátoři výroby, pokud se na této pozici osvědčí a sami projeví zájem, budou se chtít učit novým věcem, mají možnost se přes pozici předáka – seřizovače a předáka – zástupce mistra posunout až na pozici mistra výroby. Podmínky kariérového růstu jsou definovány v interních firemních pravidlech. Stejně tak firma láká absolventy po studiu na další bonusy pro své

zaměstnance jako dobré finanční ohodnocení a příplatky nad rámec zákoníku práce, ochranné pracovní pomůcky zdarma, závodní stravování, možnost dalšího profesního vzdělávání a další.

Tyto tři velké průmyslové firmy využívají svých finančních prostředků k podpoře odborných škol, aby tak měly možnost získat jejich studenty jako své budoucí zaměstnance. Žákům přibližují svou činnost přímo v rámci praxe konané ve firmě, kde má žák možnost vyzkoušet si sám tuto práci. Firma si na základě jejich výsledků vybírá ty nejlepší žáky, o které by měla zájem jako o budoucí zaměstnance. Na základě vzájemné dohody, kdy žák souhlasí, že po úspěšném absolvování nastoupí do firmy, pak firma žáka podporuje při studiu. Poskytuje mu ochranné pomůcky zdarma, finanční stipendia nebo jiné benefity, jež mají pomoci k motivaci žáka úspěšně absolvovat školu. Firmy nabízí školám i exkurze po podniku, aby tak i ostatním studentům přiblížily svou činnost, nabízí stáže pro učitele nebo jejich mistři se účastní závěrečných zkoušek. Vzájemná spolupráce škol a zaměstnavatelů, jak je vidět na příkladu těchto firem, je přínosná pro obě strany. Žákům škol pomáhá ukázat skutečné pracovní činnosti a s tím získané vědomosti, dovednosti a schopnosti, které škola nemůže teoreticky svým žákům předat a firmám dává nový zdroj, kde si hledat a vychovávat své budoucí zaměstnance.

3.3 Pohled žáků na druhy podpory odborného školství

Pro úplný pohled na podporu odborného školství jsem požádala 7 žáků odborné školy v Soběslavi, obor Obráběč kovů a 9 žáků střední školy v Dačicích stejného oboru o jejich názor na druhy podpory, které jsou jim nabízeny. Rozhovor jsem nahrávala na diktafon a přepis části rozhovoru přikládám jako přílohu ke své bakalářské práci.

Tyto žáci chodí na velmi žádaný obor a po vyučení nebudou mít problém sehnat si práci. Již během studia chodí na praxi do podniků a podle šikovnosti jsou jim nabízeny firemní stipendia, ochranné pomůcky zdarma. Firmy pak nejlepší žáky chtějí získat do svých řad. Jako první otázku jsem jim položila, jestli při výběru studia hrála určitou roli i např. zájem zaměstnavatelů v regionu, poskytovaná stipendia nebo jiná finanční pomoc. Žáci se shodli, že při výběru školy byl pro ně důležitý zájem o obor, blízkost školy a její dostupnost a uplatnění se na trhu práce. Finanční nebo materiální podpora nebyla u nich prioritou, pro zvolení tohoto studijního oboru.

V druhé otázce jsem se ptala, jaké druhy podpory dostávají a jak jsou spokojeni. Pokud se týká odborného výcviku ve školních dílnách, tak spokojení moc nejsou, práce jim přijde nudná, neboť stále opakují stejné úkoly a dle jejich názoru nemá pro ně dostatečný přínos, který by zúročili v zaměstnání. Naopak praxe v jednotlivých firmách si chválí. Jedná se o náročnou práci, ale motivuje je, že se přímo účastní výrobního procesu a že jejich práce má konkrétní výsledky, za které jsou finančně ohodnoceni. Seznamují se přímo s chodem firmy a zvažují, jestli po absolvování zůstanou. Volba, aby se upsali nějaké firmě, která by je finančně a materiálně podporovala, je pro ně těžká. Po podepsání smlouvy s budoucím zaměstnavatelem musí splňovat podmínky, jako jsou studijní výsledky, absence a po ukončení studia musí ve firmě odpracovat tři až pět let, jinak by museli finanční podporu vrátit. A to může být ze strany některých žáků problém, aby dané podmínky splnili.

Ve třetí otázce jsem se ptala, o jaký druh podpory by měli zájem, a kterou nyní nedostávají. Nabídla jsem jim pro příklad několik možností, ale mohli sami uvést podporu, kterou jsem jim nenabídla a o kterou by měli zájem. Sami s žádnou podporou nepřišli, ale líbila by se jim podpora ve formě příspěvku na stravování, ubytování nebo jízdného, shodli se na placené letní brigádě ve firmách a zdarma řidičský průkaz. Jako bonus pak lyžařský výcvik zdarma. Kromě praxe v průběhu studia žáci absolvují několik exkurzí a odborných přednášek ve škole, které si také chválí. Žáci jsou se studiem tohoto oboru spokojeni. Těší je zájem firem o ně jako o budoucí zaměstnance.

ZÁVĚR

Cílem bakalářské práce bylo zjistit, jaké podpory se dostává žákům na středních odborných školách ze strany podniků, organizací a jiných různých podpůrných programů, aby následně našli uplatnění po ukončení studia ve svém oboru. Cílem teoretické části bylo shrnutí strategických dokumentů, jež se zabývají návrhy opatření pro podporu odborného vzdělávání. V této části jsem uvedla strategické dokumenty, které vydalo Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy a Krajský úřad Jihočeského kraje, které navrhuji řešení opatření, jež mají podporovat odborné školství a zvýšit tím počet žáků odborných škol. Dále jsem uvedla dokumenty, které mají podpořit spolupráci škol a zaměstnavatelů vydané Ministerstvem průmyslu a obchodu. Jedná o významné dokumenty tvořící pilíř pro další rozvoj odborného školství.

Cílem praktické části bylo na základě dokumentů uvedených v teoretické části provést šetření na způsob podpor, jež školy nabízí, popsat spolupráci škol a zaměstnavatelů a využití těchto podpor žáky. Na základě toho jsem si položila v bakalářské práci tři výzkumné otázky. První dvě byly: Jaké druhy podpory v oblasti odborného školství žáků a studentů jsou? Jaké přístupy mají k dané podpoře dané odborné školy? Na základě výsledků bylo zjištěno, že druhů podpor v odborném školství je několik. Na základě Akčního plánu podpory odborného vzdělávání jsem tyto druhy podpor rozdělila na tři základní a to prostupnost mezi obory, kariérové poradenství a motivační program spolupráce škol a zaměstnavatelů. Pokud se zaměříme na prostupnost, tak je zřejmé, že se školy snaží o prostupnost mezi obory na svých školách, protože tím pomáhají žákům, kteří mají na stávajícím oboru problémy, protože podcenili své síly, nebo naopak s učením nemají problémy a přestupují na maturitní obory. Prostupnost umožňuje žákům studovat dále, aniž by ztratili již odstudované roky. Pokud splní požadované rozdílové zkoušky, mohou pokračovat v dalším ročníku jiného oboru. Tato podpora napomáhá tomu, aby žáci neopouštěli odborné školství jako nekvalifikovaní.

Co se týká kariérového poradenství, na všech třech oslovených školách kariérové poradenství funguje, ale žáky není moc využíváno. Školy nemají bohužel ani přehled, jak je tato služba využívána a jaký má přesně přínos pro daného žáka. V rámci kariérového poradenství by se mělo podporovat zapojení firem do procesu zvyšování informovanosti žáků ohledně budoucího zaměstnání, jeho náplně a pracovního

prostředí. Popřípadě ho informovat i o dalším vzdělávání, které by mu mohlo umožnit doplnit vzdělání nebo rekvalifikovat se na jiný obor, jež je na trhu práce více žádaný.

Motivační program škol a zaměstnavatelů je velice široký, od exkurzí a přednášek po praxe vedené přímo ve firmách, letních brigádách, finančních stipendií, které jsou financovány přímo firmou nebo krajským úřadem v rámci stipendijních programů, poskytnutí ochranných pomůcek, úhrada ubytování, stravného nebo jízdného a další. Firmy mají snahu se nejvíce do odborného školství zapojit, jak ukazují i dvě firmy, jež jsem vybrala jako příklad spolupráce škol a zaměstnavatelů. Cílem zaměstnavatelů je vybrat si mezi žáky daných oborů ty nejlepší a ty maximálně podporovat v jejich studiu, aby po absolvování nastoupili do jejich firem. Firmu to stojí nemalé finanční prostředky, ale tímto způsobem si již ve škole vychovává nového zaměstnance, který je seznámen s chodem firmy, s podnikovou kulturou již před nástupem do zaměstnání.

Co se týká třetí výzkumné otázky: Jak tato podpora přímo motivuje dané žáky, studenty? V rámci rozhovoru, který jsem vedla se studenty odborné školy, z oboru, který je přímo podporován firmami, si nejvíce žáci chválí praxi přímo ve firmách. Tato praxe jim nejvíce pomáhá k získávání nových zkušeností, znalostí a dovedností. Ve školních dílnách jsou omezeny technickým vybavením a stále opakujícími se úkoly, které musí plnit. Ve firmách je mnohem více pracovních možností. Za výborné splnění daného úkolu nebo práce jsou i finančně ohodnoceni. Ve firmách dostávají také požadované ochranné pomůcky zdarma. K rozšíření znalostí slouží také exkurze po výrobních podnicích, přednášky odborníků konané přímo ve škole. Firmy pomáhají také pedagogům k rozšíření znalosti, např. formou odborných stáží. Tento výčet podpor je stanoven pro danou odbornou školu. Jednotlivých druhů podpor může být více a každá škola využívá podpory podle oborového zaměření. Já jsem se zaměřila na technické obory a na průmyslové firmy, které asi nejvíce trápí nedostatek kvalifikovaných zaměstnanců.

Cíl bakalářské práce se mi podařilo dosáhnout, protože jsem uvedla konkrétní příklady podpor, jež jsou využívány jak školami, tak žáky a možnosti podpory, které nabízí samotní zaměstnavatelé. Musím konstatovat, že mě mile překvapilo, jaké množství podpor v odborném školství funguje a že je ze strany škol a zaměstnavatelů velký zájem o podporu vybraných oborů. Stipendijními programy a propagací odborného školství pomáhá i Krajský úřad Jihočeského kraje. Všechny uvedené strany mají zájem

o zvýšení počtu žáků na odborných školách a získání tak chybějících zaměstnanců v technických podnicích.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Knižní zdroje:

MIOSKÝ M: *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*, Praha, Grada Publishing, 2006, str. 332, ISBN 80-247-1362-4

SKALKOVÁ J.: *Úvod do metodologie a metod pedagogického výzkumu*, Praha, Státní pedagogické nakladatelství, 1983, str. 204, SPN 46-00-22/1

ŠVARŤÍČEK R., ŠEĐOVÁ K. a kol.: *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*, Praha, Portál, 2007, str. 384, ISBN 978-80-7367-313-0

KOTÁSEK J. a kolektiv: *Národní program rozvoje vzdělávání v České republice (Bílá kniha)*, Praha, Tauris, 2001, str. 98, ISBN: 80-211-0372-8

ČERYCH L. a kolektiv.: *České vzdělání a Evropa, Strategie rozvoje lidských zdrojů v České republice při vstupu do Evropské unie*, Praha, Tauris, 1999, str.88, ISBN 80-211-0312-4

Elektronické zdroje:

VOJTĚCH J., CHAMOUTOVÁ D.: *Vývoj vzdělanostní a oborové struktury žáků a studentů ve středním a vyšším odborném vzdělávání v ČR a v krajích ČR a postavení mladých lidí na trhu práce ve srovnání se stavem v Evropské unii -2016/17*, Praha, Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, 2017, str. 46. Dostupný na: <http://www.infoabsolvent.cz/Temata/PublikaceAbsolventi?Stranka=9-0-137&NavezSeo=Vyvoj-vzdelanostni-a-oborove-struktury-zaku-a->

ČESKO. MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. MŠMT: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy [online]. MŠMT, ©2001 [cit. 2016-08-17]. Národní program rozvoje vzdělávání v České republice, Praha, 2001. Dostupné z: http://www.msmt.cz/uploads/odbor_30/Jakub/bilakniha.pdf

ČESKO. MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. MŠMT: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy [online]. MŠMT, ©2008 [cit. 2016-08-17]. Akční plán podpory odborného vzdělávání, Praha, 2008. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/stredni-vzdelavani/akcni-plan-podpory-odborneho-vzdelavani>

ČESKO. MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. MŠMT: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy [online]. MŠMT, ©2014 [cit. 2016-08-17]. Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje výchovně vzdělávací soustavy České republiky na období 2015-2020, Praha, 2014. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/dlouhodoby-zamer-vzdelavani-a-rozvoje-vzdelavaci-soustavy-?highlightWords=dlouhodob%C3%BD+z%C3%A1m%C4%9B>

ČESKO. Zákon č. 82 ze dne 19. března 2015 o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). In: Sbírká zákonů České republiky ročník 2015, částka 37. Dostupný také z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/ViewFile.aspx?type=z&id=28806>

ČESKO. Vyhláška č. 13 ze dne 11. ledna 2005 o středním vzdělávání a vzdělávání v konzervatoři. Dostupný z: <http://www.msmt.cz/dokumenty-3/vyhlaska-c-13-2005-sb-1>

KRAJSKÝ ÚŘAD České Budějovice. Strategie rozvoje školství Jihočeského kraje v horizontu do roku 2020. In Koncepce z oblasti výchovy, vzdělávání a sportu, Krajský úřad České Budějovice 31.5.2011 [online]. Kraj Jihočeský, 2011 [cit. 2016-08-17]. Dostupné z: [http://www.kraj-jihocesky.cz/TEXT%20-%20strategie%20\(3\).pdf](http://www.kraj-jihocesky.cz/TEXT%20-%20strategie%20(3).pdf)

KRAJSKÝ ÚŘAD České Budějovice. Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávacích soustav v Jihočeském kraji. In Koncepce z oblasti výchovy, vzdělávání a sportu, Krajský úřad České Budějovice 2016 [online]. Kraj Jihočeský, 2016 [cit. 2016-08-17]. Dostupné z: http://www.kraj-jihocesky.cz/281/koncepce_z_oblasti_vychovy_vzdelavani_a_sportu

KRAJSKÝ ÚŘAD České Budějovice. Výroční zpráva o stavu a rozvoji vzdělávací soustavy v Jihočeském kraji za školní rok 2014/15. In Koncepce z oblasti výchovy, vzdělávání a sportu, Krajský úřad České Budějovice 2015 [online]. Kraj Jihočeský,

2015 [cit. 2016-08-17]. Dostupné z: http://www.kraj-jihocesky.cz/281/koncepce_z_oblasti_vychovy_vzdelavani_a_sportu

KRAJSKÝ ÚŘAD České Budějovice. Motivační stipendia - podpora vybraných učebních oborů v Jihočeském kraji. In Koncepce z oblasti výchovy, vzdělávání a sportu, Krajský úřad České Budějovice 2015 [online]. Kraj Jihočeský, 2015 [cit. 2016-08-17]. Dostupné z: http://www.kraj-jihocesky.cz/1626/podpora_techickeho_vzdelavani

Národní ústav pro vzdělání. Náměty pro podporu spolupráce škol a zaměstnavatelů – obecný model spolupráce – kategorie dosaženého vzdělání H, In Projekt Pospolu, Národní ústav pro vzdělání, [online]. Praha, 19. 8. 2015 [cit. 2016-08-17]. Dostupné z: <http://www.pospolu.rvp.cz/detail-materialu?id=200>

Národní ústav pro vzdělání. Průvodce spoluprací pro zaměstnavatele, In Projekt Pospolu, Národní ústav pro vzdělání, [online]. Praha, 15. 12. 2015 [cit. 2016-08-17]. Dostupné z: <http://pospolu.rvp.cz/pruvodce-zamestnavatelu-firmy>

Národní ústav pro vzdělání. Spolupráce odborných škol s jejich sociálními partnery, In Projekt Kurikulum S, Národní ústav pro vzdělání, [online]. Praha, 2011 [cit. 2016-08-17]. Dostupné z: <http://www.nuov.cz/kurikulum/spoluprace-odbornych-skol-s-jejich-socialnimi-partnery>

ČESKO. MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. MŠMT: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy [online]. MŠMT, ©2014 [cit. 2016-08-17]. Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2020, Praha, 2014. Dostupné z: http://www.vzdelavani2020.cz/images_obsah/dokumenty/strategie-2020_web.pdf

ČESKO. MINISTERSTVO PRŮMYSLU A OBCHODU: Ministerstvo průmyslu a obchodu [online]. MPO, ©2015 [cit. 2017-04-21]. Průmysl 4.0, Praha, 2015. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/app/content/files/dokumenty/narodni-iniciativa-prumysl-40.pdf>

ČESKO. MINISTERSTVO PRŮMYSLU A OBCHODU. MPO:, Ministerstvo průmyslu a obchodu [online]. MPO, ©2015 [cit. 2017-04-30]. Metodická doporučení k zapojení zaměstnavatelů do systémového definování obsahů středního odborného vzdělávání, Praha, 2015. Dostupné z:

<https://www.mpo.cz/assets/cz/prumysl/zpracovatelsky-prumysl/2017/2/Metodicka-doporuceni-k-zapojeni-zamestnavatelu-do-systemoveho-definovani-obsahu-vzdelavani.pdf>

ČESKO. MINISTERSTVO PRŮMYSLU A OBCHODU. MPO:, Ministerstvo průmyslu a obchodu [online]. MPO, ©2015 [cit. 2017-04-30]. Přehled doporučení k zapojení zaměstnavatelů do systémového definování obsahu vzdělávání, Praha, 2015. Dostupné z: <https://www.mpo.cz/assets/cz/prumysl/zpracovatelsky-prumysl/2017/2/Prehled-doporuceni-k-zapojeni-zamestnavatelu-do-systemoveho-definovani-obsahu-vzdelavani.pdf>

Jihočeská hospodářská komora. Analýza možností zajišťování praktického vyučování a spolupráce škol a firem v Jihočeském kraji. In Projekt Odborná praxe při vzdělávání v Jihočeském kraji, Jihočeská hospodářská komora, [online]. České Budějovice, 2014 [cit. 2016-08-17]. Dostupné z: http://www.jhk.cz/download/projekty_cs/1444133448_cs_analyza.pdf

KRAJSKÝ ÚŘAD České Budějovice. Sektorová dohoda pro obor strojírenství na období 2011 až 2020 v České republice,. Předkládá, Sektorová rada pro Strojírenství, Krajský úřad České Budějovice 2011 [online]. Kraj Jihočeský, 2011 [cit. 2017-04-21]. Dostupné z: http://www.kraj-jihocesky.cz/1626/podpora_techickeho_vzdelavani.htm

Impuls pro kariéru [online]. 2011, [cit. 2017-04-21],

Dostupné z: <http://www.impulsprokarieru.cz/>

KRAJSKÝ ÚŘAD České Budějovice. Rozvoj technického vzdělávání v Jihočeském kraji. In Koncepce z oblasti výchovy, vzdělávání a sportu, Krajský úřad České Budějovice 2013 [online]. Kraj Jihočeský, 2013 [cit. 2017-04-21]. Dostupné z: http://www.kraj-jihocesky.cz/1886/rozvoj_technickeho_vzdelavani_v_jihoceskem_kraji.htm

Výstava Vzdělání a řemeslo, [online]. 2016 [cit. 2017-04-21].

Dostupné z: <https://www.vcb.cz/kalendar/448-vzdelani-a-remeslo>

Národní ústav pro vzdělání. Průvodce pro personalisty, In Projekt Pospolu, Národní ústav pro vzdělání, [online]. Praha, 15. 12. 2015 [cit. 2016-08-17]. Dostupné z: <http://pospolu.rvp.cz/pruvodce-zamestnavatelu-firmy>

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č.1 - Přepis části rozhovoru s třemi žáky odborné školy, oboru Obráběč kovů

Příloha č. 1

Přepis části rozhovoru s třemi žáky odborné školy, oboru Obráběč kovů. Jedná se o Pavla 17 let, Vojty a Zdeňka 18 let.

Otázka: Proč jste si vybrali tuto školu? Vybrali jste si ji, protože jste měli zájem o obor, kvůli uplatnění na trhu práce, očekávané finanční ohodnocení, podle zájmu zaměstnavatelů v regionu, blízkost školy a její dostupnost, špatný prospěch a nepřijetí do jiného oboru nebo poskytnutému stipendiu nebo jiné finanční odměny?

Pavel: „Zájem o obor, chtěl jsem mít výuční list.“

Vojta: „Taky zájem o obor a blízkost školy. Mám to jen 8 km.“

Zdeňk: „Probíral jsem to s rodiči a vybrali jsme tento obor, protože nebude problém sehnat práci.“

Pavel: „S rodiči jsem to taky probíral, bratr jsem taky chodil.“

Otázka: Jakou podporu nyní využívám (např. stipendium, praxi u firmy, ochranné pomůcky) a jak jsem spokojený?

Vojta: „Chodíme do školních dílen, ale tam mě to moc nebaví. Učitel nás nutí dělat pořád stejný věci.“

Pavel: „Souhlasím. Nic nám to nedává. Lepší je praxe přímo u firmy. Pokud jsme šikovný, nechají nás pracovat ve výrobě. Mistr je v pohodě.“

Vojta: „Za práci dostáváme peníze. Není to moc, ale aspoň něco.“

Zdeňk: „Taky fasujeme montérky, boty a rukavice.“

Pavel: „Super jsou exkurze, ale ty se odvíjí od našeho prospěchu. Musíme mít dobrý prospěch celá třída, jinak učitel odborných předmětů s námi nechce jet.“

Zdeňk: „Přednášky ve škole máme taky a tam prospěch mít nemusíme. Někdy je to i zajímavé.“

Otázka: Měli byste zájem zůstat ve firmě, v které teď děláte praxi, i po absolvování školy?

Vojta: „Zatím nevím.“

Pavel: „Chtěl bych zkusit udělat maturitu, prodloužit si ještě školu a pak teprve uvidím, co budu dělat.“

Zdeněk: „Asi ne. Po škole se chci přestěhovat, nechci zůstat tady.“

Otázka: *Chybí ti nějaká podpora, která by tě ještě více motivovala ke studiu? Např. možnost nástavbového studia, finanční stipendia, příspěvek na stravování ubytování a jízdné, zdarma pracovní oděv a obuv, zdarma řidičský průkaz, zdarma kurzy svařování, lyžařský výcvik nebo praxe ve firmě, letní placené brigády.*

Pavel: „Mě by se líbilo to nástavbové studium, příspěvek na stravování, ubytování a jízdné a placené letní brigády.“

Vojta: „Řidičák by nebyl špatný a letní brigáda. A pak ten lyžařský výcvik zdarma“

Zdeněk: „Souhlasím s řidičským průkazem, s příspěvkem na stravování, ubytování a jízdné, víc jezdit po exkurzích, abychom viděli, jak to vypadá i v jiných firmách.“